

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI
VAZIRLIGI**

**NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
PEDAGOGIKA KAFEDRASI**

AZIZOVA FERUZA TURSUNKULOVNA

**Mehribonlik uylarida “sub’ekt- sub’ekt” munosabatini
qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlari**

Mavzusida 5A 140 801-Pedagogika mutaxassisligi bo'yicha magistr
akademik darajasini olish uchun yozilgan

DISSERTATSIVA

Ilmiy rahbar: p.f.n. D. M. Murodova

Rasmiy hakam, p.f.n., dots.: E.Y. Tuxmurodov

Navoiy-2008

MUNDARIJA

Kirish-----

I-BOB MEHRIBONLIK UYI TARBIYALANUVCHILARIda « SUB'EKT- SUB'EKT » MUNOSABATINI QAROR TOPTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI

- 1.1. Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilarini tarbiyalashda pedagogik-psixologik
jihatlari..... b
- 1.2.Kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning
nazariy asoslari..... b

II-BOB. MEHRIBONLIK UYI TARBIYALANUVCHILARINI TARBIYALASHDAGI SHAKL VA METODLAR

- 2.1. Mehribonlik uylarida “subekt-subekt” munosabatlarini qaror toptirishga
qaratilgan me’yoriy xujjatlar b
- 2.2. Mehribonlik uylarida “subekt-subekt” munosabatlarini qaror toptirish
tizimi b
- 2.3.Tajriba –sinov ishlarining umumiy tashkiliy tomonlari va mazmuni .. b

UMUMIY XULOSALAR.....

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR..... b

KIRISH

Mavzuning dolzarbligi: O'zbekistonimizning kelajagi bo'lmish yosh avlodni jismoniy sog'lom, aqliy yetuk, axloqiy pok, ma'naviy boy, insofli diyonatli bo'lishini ta'minlash g'oyat murakkab va ma'suliyatli ish. Buning uchun sog'lom oilaviy hayot to'g'ri tarbiya mezonlari zarurdir.

Kishilik jamiyatini paydo bo'lgan bola tarbiyasi muqaddas hisoblanadi. Xalqimiz farzand ko'rishni ota-ona uchun baxt, biroq uning taqdiri va kelajagiga befarq bo'lish katta gunoh deb biladi.

Shuni taasuf bilan qayd etish kerakki, jamiyatimizda ma'lum miqdor bolalarning tarbiyasi, oilada ota-ona bag'rida emas, bolalar uylarida aniqrog'i yetimxonalarda kechmoqda. Yetimlik -tarixiy fakt ota-onadan juda vaqtli judo bo'lishi, agar boquvchi bo'lmasa, biror-bir insonparvar oila yoki davlat muassasalarida tarbiyalanish ma'lum bir kishilar taqdirida ko'rinadi. Afsuski, hayot hayotligini qiladi. Turli sabablar bilan yetimlikka duchor bo'lgan bolalar har bir jamiyatning ijtimoiy «og'rig'i» sifatida kishilar diqqat e'tiborida bo'lib kelgan, kelyapti. Yana ham afsuslanadigani shundaki, ayrim bolalar ota-onalari tirik bo'la turib yetimxonalarga tushib qolayapti. Bu hodisalarning ob'yektiv sabablari bor.

Agar bolalar uylari tarbiyalanuvchilari tarkibiga nazar tashlaydigan bo'lsak, ularning o'z farzandlaridan voz kechgan kimsalar (ularni ota-onalar deyish qiyin), ruhiy kasallikka chalingani, jinoyat qilgani tufayli, ota-onalik huquqidan mahrum etilganlar, hayotdan ko'z yumgan kishilarning farzandlari ekanligini ko'ramiz.

Hozirgi kunda Respublikamizda 2,7 mingdan ortiq bola 18 ta mehribonlik uylarida Davlat ta'minoti hisobidan ta'lim-tarbiya olmoqda.

Bu maskandagi ta'lim-tarbiya jarayoni umumta'lim maktablaridan farq qiladi. Bu hammamizga ma'lumdur.

Mehribonlik uylaridagi tarbiyalanayotgan bolalarda “sub’kt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirish, tarbiyachi va tarbiyalanuvchi o'rtasida samimiy munosabatni keltirib chiqarish, “Bolalar huquqi va manfaatini himoya qilish” Konvensiyasi talablari asosida ishni tashkil qilishni davr taqozo etmoqda.

Mehribonlik uylarida bir oiladek yashashi, hurmat, izzat, mehnatsevarlik , ruhida tarbiyalash, shu borada ta'lim-tarbiya ishlarini tashkil qilish va amalga oshirish borasida xalq ta'limi vazirligining ko'rsatmalari, metodik qo'llanmalarda dasturlari nashr etilgan bo'lsada, mehribonlik uylarida “sub’kt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirish masalalari hali tulaqonli o'z echimini topganicha yo'q.. Ushbu vaziyat tadqiqot mavzusini tanlashga, izlanishga, dolzarb va zamonaviyligini belgilashga asos bo'ladi.

- Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishni milliy va nazariy asoslarini ishlab chiqish;
- Milliy ma'naviy merosimiz namunalaridan foydalanib mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini mehnatsevarlik, ruhida tarbiyalash muammolarini o'rganish. tarbiyalanuvchilarini aniq va qulay tarbiyaviy ish rejalarini yaratish.

Mehribonlik uylarining kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarini orasida “sub’kt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirish har tomonlama komil insonlar qilib tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi.

Dissertasiyaning maqsadi: Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash. Bunda:

- Muammolarni o'rganish va ularni davr talabi asosida rivojlantirish.
- Milliy ma'naviyatimizni tarbiyalanuvchilar ongiga singdirish va e'tiqodga aylantirishdan iborat ekanligi ;
- Tarbiya jarayonlarini milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan bog'lab o'rgatish. Shu bilan bir qatorda mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini mustaqil fikrlash, ijodkorlik, o'z huquq va burchlarini anglash bugungi kundagi ta'lim sohasini islohot qilishining asosiy dolzarbligi bo'lib hisoblanadi.

Maqsaddan kelib chiqqan vazifalar:

1. Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash;
2. Tarbiyalanuvchilarga ta'sir etuvchi omillarni belgilash;
3. O'quv- tarbiya jarayonini tashkil etish sharoitlarini ishlab chiqish;
4. Bolalarni milliy istiqlol g'oyasiga sadoqat ruhida tarbiyalash.

Tadqiqot ob’ekti: Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash jarayoni.

Tadqiqot predmeti: - Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash yo’llari, shakllari.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi: - Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilari orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirishning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash maxsus ilmiy tadqiqot predmeti sifatida o’rganildi.

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati. Tadqiqot mobaynida amalga oshirilgan maxsus adabiyotlar sharhi, Prezidentimiz Islom Karimov asarlarining tahlili va olingan natijalar asosida ilgari surilgan nazariy g’oyalar, chiqarilgan ilmiy xulosalar tarbiyaviy ishlar metodikasining ayrim tomonlarini boyitishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning metodologik asosini Prezidentimiz Islom Karimov tomonidan ilgari surilgan va asoslab berilgan milliy istiqlol g’oyasi va mafkurasi to’g’risidagi qarashlari, O’zbekiston Respublikasining «Ta’lim to’g’risida»gi Qonuni, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»(1997),» «XXI asr avlodi» Davlat dasturi, “Uchinchi ming yillik bolasi”, ilg’or pedagogik tajribalar (D. Alimova, M. Quronov, A. Erkayev, E.G’oziyev, R. Toshimov), ta’linga tizimli yondashuv (V. Karimova, A. Umarov, M. Bekmurodov, Q. Ro’zmatzoda), e’tiqodi kuchli shaxs tarbiyasi ta’limoti (Abdulla Avloniy , Ashurali Zohiriy, Mahmudxo’ja Behbudiy, Abduqodir Shakuriy), sharq mutafakkirlarining ma’naviy-axloqiy tarbiyaga oid ta’limotlari, xalq og’zaki ijodiyoti, xalq pedagogikasidagi tarbiya masalalariga bag’ishlangan hikmatli g’oyalariga asoslaniladi.

Mehribonlik uylarining tarbiyalanuvchilarini psixologik hamda yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda zamon talablari asosida ularga, kattaga hurmat, kichikka izzat, mehnatsevarlik, halollik, mehr-oqibat kabi milliy madaniyat va qadriyatlarning mazmuni va mohiyatini bilish, ularga e’tiqod qilish yoki avlodni insonparvarlik tuyg’usini shakllantiradi. Mavzudan kelib chiqqan holda bolalarda

mehnatsevarlik , ruhida tarbiyalashning yangi-yangi metodlari va shakllari, tarbiyaviy tadbirlarning senariysini ishlab chiqish.

Ishning tadqiqot metodlari: Adabiyotlarni o'rganish va nazariy tahlil qilish, suhbat, eksperiment, tajribani umumlashtirish va siyosiy tahlil tadqiqotning metodi bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuning ishlanganlik darajasi: Jamiyatimizning hozirgi bosqichida yosh avlodni milliy-manaviy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, mehribonlik uylarining tarbiyalanuvchilarini psixologik hamda yosh xususiyatlarini inobatga olish muammolari olimlar va tadqiqotchilar etiborini jalb qilmoqda. Bu muammoga bag'ishlab faylasuflar, pedagoglar, psixologlar, adabiyotshunos va jamiyatshunos mutaxassislar tadqiqot ishlari olib bormokdalar. Jumladan, ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi muammolarining echimini topish O. Musurmonova, S. M. Qodirov, S. Nishonovalar tomonidan o'rganilgan.

Q. Nazarov, N. Jo'raev, M. Abdullaev, S. Ochil, A. Luqmonov, Z. Islomov kabi olimlar jamiyatimizda milliy istiqlol ma'naviyatini tiklash va rivojlantirish, milliy til va madaniyatni taraqqiy ettirish, milliy o'z-o'zligini anglash, vatanga sodiqlik tuyg'ularini shakllantirish muammolarining echimini topishga ijtimoiy-siyosiy, falsafiy va islomshunoslik nuqtai nazaridan yondashganlar.

A. Muhammadjonov, O. Fayzullaev, O. Jalilov, E. Karimov, M. Xayrullaev, A. Erkaev, M. Rajabova, M. Mahmudov kabi olimlar mustaqillik davrida komil inson tarbiyasi masalalari bilan shug'ullanib kelmoqdalar

Milliy ma'naviyatimizga xos bo'lgan his-tuyg'ularni, g'ururni, vatanparvarlikni yosh avlodda shakllantirish muammolarining psixologik va pedagogik jihatlarini E.G'oziev, V.Karimova, S. Nosirxo'jaev, M. Zaripov, M. Lafasovlar tadqiq etishgan.

Fuqarolarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish masalasida o'ziga xosliklarni aniqlash va pedagogik metodlardan foydalanish A. Azizxo'jaev, M. Qur'onov, Sh. Qurbonov, E. Seytxalilov, Q. Qurbonboev, N. Ortiqovlar ishlarida o'z aksini topgan.

U. Mahkamov, O.Xasanboeva, Sh. Qoraev, Q. Karimbekov, U. Erkaev, S. Fayzulinalar ma'naviy qadriyatlar, insoniy munosabatlar, kundalik turmush, oila va odob estetikasi hamda ularning mohiyatiga doir tadqiqot ishlari olib borganlar.

Tadqiqotning birinchi nazariy izlanish bosqichi 2006-2007 yillarda olib borildi. Bunda muammoga oid falsafiy, psixologik, pedagogik yo'nalishdagi ilmiy adabiyotlar o'rganib chiqildi, shuningdek mavzu nazariy va amaliy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqotning maqsadi, mazmuni, vazifalari belgilab olindi.

Ikkinchi – tajriba bosqichi 2007-2008 yillarda o'tkazildi, bu boskichda tadqiqotning dasturi tuzib chiqildi, uning nazariy asoslari, mazmuni, tajriba mashg'ulotlarining shakl va usullari ishlab chiqildi. Tajriba natijalari tahlil qilindi, samaradorlik darajasi umumlashtirildi.

Tadqiqot natijalarining e'lon qilinganligi:

Tadqiqot mavzui bo'yicha muallifning 4 ta ilmiy maqolalari nashr etilgan.

Dissertasiyaning tarkibiy tuzilishi: tadqiqot ishi kirish, 3 bob, 5 paragraf, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan iborat. Ishning umumiy hajmi 90 sahifani tashkil etadi.

I.BOB MEHRIBONLIK UYI TARBIYALANUVCHILARIDA «SUB'EKT-SUB'EKT» MUNOSABATINI QAROR TOPTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI

1.1. Mehribonlik uylari tarbiyalanuvchilarini tarbiyalashda pedagogik- psixologik jihatlar

Mustasilligimizning dastlabki kunlaridanoq respublika Prezidenti I.A.Karimov mamlakatda ta'limning rivoji, kelajagimiz vorislari bo'lgan yoshlarning, istiqboli bilan dolzarb masalalarga eng ustivor sohalardan biri sifatida qarab yosh avlodning ta'linvtarbiyasiga otalarcha g'amxo'rlik qilayotganligini guvohi bo'lib turibmiz. Respublikamiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritgandan keying! vaqt ichida bosib o'tgan taraqqiyot yo'li asrlarga arzigulik mazmun va samara kasb etmoqda.

«Ma'naviy jihatdan mukammal rivojlangan insonni tarbiyalash, ta'lim va maorifni rivojlantirish milliy o'yg'onish g'oyasini ro'yobga chiqaradigan yangi avlodni voyaga yetkazish davlatimizning eng muhim vazifalaridan biridir»

Davlatimiz rahbariyati mana shu vazifalarni zimmasiga olgan holda, eng avvalo ishni ta'lim sohasidagi davlat siyosatini xususiy asoslarini yaratib berishdan boshlanadi. Sobiq ittifoq tarkibiga kirgan respublikalar ichida birinchilardan bo'lib, O'zbekiston Respublikasining Oliy Kengashi 1992yil 2 iyulda «Ta'lim to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining Qonunini tasdiqladi.

Bu dasturamal hujjatda ta'lim sohasidagi davlat siyosatini asosiy tamoyillari, ta'lim tizimi, uning boshqaruv tarkibi, pedagog xodimlarining haq-huquqlari, burch va mas'uliyatlari anis belgilab berildi. Binobarin, bu muhim davlat hujjatlarining qabul qilinishi ta'lim sohasida amalga oshiriladigan barcha islohotlarning muqaddimasi hamda hususiy kafolati edi.

Ammo, amaldagi ta'lim tizimi zamonaviy taraqqiyot topgan demokratik davlatlar, yangilanish jarayonlari talablariga javob bermay qoldi. Shuning uchun ham O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX sessiyasi, 1997 yilning 27 avgustida «Ta'lim to'g'risida»gi qonun va «Kadrlar tayyorlash milliy dastur»i qabul

qilindi. Ikkinchisi ham XX asrning oxiri XXI asrning muqaddimasida yuz berishi lozim bo'lgan muhim ta'lim islohotlari aniq ko'rsatib berildi, shuningdek, milliy dasturni ro'yobga chiqarish bosqichlari belgilab berildi. Eng muhimi beshta asosiy tarkibiy qismdan iborat mamlakatimizning milliy modeli yaratildi.

Prezidentimiz Islom Karimov tashabbusi va bevosita rahbarligida ishlab chiqilgan kadrlar tayyorlash milliy modeli qator noyob, takrorlanmas o'ziga xos xususiyatlarga ega. U O'zbekistonning xalqaro andozalaridagi zamonaviy taraqqiyotni ta'minlay oladigan dadil, mustaqil, tafakkurli, malakali, bilimli, mutahassis, ayni paytda ichki insoniy sifatlari barq urib kamolotga yetgan kadrlarni tayyorlash maqsadini ko'zlaydi.

Albatta, bugungi kunda yosh avlodni sog'lom, barkamol inson qilib dunyoga keltirish bilan birga, yoshlar ongiga ta'lim-tarbiyaga oid fikrlar bilan boyitish, mustaqil fikrlashga o'rgatish biz bo'lajak muallimlarning burchimiz va vazifamiz hisoblanadi. Biz yosh pedagoglar chin kungildan murg'ak qalb egalari, bolajonlarni ongli har tomonlama yetuk va barkamol qilib yetishtira olsakkina, mustaqil O'zbekistonimizga o'z hissamizni qo'shgan bo'lamiz.

Bu borada, Prezidentimiz shunday degan edilar: «Agar maqsadsiz bo'lsang hech narsa qilolmayсан, maqsadning katta bo'lmasa buyuk ish qilolmayсан».³

Darhaqiqat, maqsadga erishishning muhim o'rni orzularimiz yo'lida tinmay mehnat qilishimiz, izlanishimiz, ta'limda yangiliklar joriy qilishimiz zarur. «Yangi tamoyillar asosida rivojlanayotgan ta'lim yosh avlodni barkamol, ma'naviy yetuk inson sifatida shakllantirishga qaratilgandir».⁴

Mustaqil O'zbekistonimizning har bir yosh avlodini har tomonlama yetuk va barkamol qilib yetishtirishdan tashqari albatta, ularni Vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bizning asosiy vazifalarimizdan biridir.

Darhaqiqat, Vatan aziz, Vatandan muqaddas nima bor? Insonga neki muqaddas bo'lsa, barchasi Vatan - kindik qoni bilan bog'liqdir. O'zga shaharlarning go'zalligi, binolarning mahobati va salobati nechog'lik hayratlanarli bo'lmasin Ona Vatanga teng kelolmaydi. Vatanga muhabbat tuyg'usi ona suti bilan, alia bilan qonga kiradi. Xoh shoh, xoh gado bo'lsin bu hissiz yashay olmaydi.

Tole¹ yo'qki jonimga balolig' bo'ldi.,

Har ishniki ayladim xatolig' bo'ldi,

O'z yerni qo'yib Hind sari yuzlandim,

Yorab netayin, ne yuz sarolig' bo'ldi, deb, olis Hindistonning podshosi bo'lgan Mirzo Boburni yig'latgan ham Vatan tuyg'usi edi. Inshoolloh, yangi asrimiz, yurtboshimiz ta'biri bilan aytganda: - «XXI asr barchamiz uchun fikrlash va ishlash zamonini bo'lajak, O'zbekiston davlatining buyuk kelajagi voselikka aylanajak».

Kelajak bugundan boshlanadi. Hozir tarbiya masalasiga e'tibor berilmasa, kelajak boy beriladi. Ma'naviy va axloqiy poklanish, imon, insof, diyonat, or-nomus, mehr-oqibat va shu kabi chinakam fazilatlar o'z-o'zidan kelmaydi. Hammasining zaminida tarbiya yotadi. Ta'lim-tarbiyasiz esa ma'naviyat bo'lmaydi.

Darhaqiqat, milliy pedagogika asoschilaridan biri Abdulla Avloniyning «Tarbiya biz uchun yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo saodat, yo falokat masalasidir!»⁵ degan so'zlari fikrimizga dalil bo'la oladi.

Ma'naviy tarbiyalangan insonning fikrlash qobiliyati va uning milliy g'oyalari ham boy va mustaqil bo'ladi. Inson hayotida ham, jamiyat taraqqiyotida ham g'oyalar muhim o'rin tutadi. Milliy g'oya xalqning tub manfaatlarini ifoda etadigan uni o'z oldiga qo'ygan maqsadlari sari birlashtiradigan va safarbar etadigan g'oyadir.

Milliy g'oya haqida gap borar ekan, biz nihoyatda keng qamrovli, murakkab, serqirra, insoniyat tarixida aniq va mukammal ifodasi, tugal namunasi hali hanuz yaratmagan tushunchalarni o'zimizda tasavvur qilishimiz kerak. Bu tushunchalar Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi, komil inson, ijtimoiy hamrohlik, millatlararo hamjihatlik, diniy bag'rikenglik kabi yuksak g'oyalarni ma'no-mazmunini teran anglab yetishga xizmat qiladi.

Ishlab chiqilgan milliy dasturdan maqsadlarimiz juda katta. Bu maqsad va vazifalarning to'la amalga oshishi mamlakatimizdagi ijtimoiy-siyosiy muhitning yanada yaxshilanishiga olib keladi, jamiyatdagi yangi shaxs, komil insonlar vujudga keladi. Ular hayotga o'zgacha nigo bilan boqadi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturining tadbiri kishining jamiyatda o'z o'rnini topish jarayonini tezlashtiradi. Zero, bar bir inson o'smirlik, ya'ni voyaga yetish arafasidanoq jamiyatda o'z o'rnini topa olishi va belgilay bilishi lozim.

Komillik - mehru muruvvat, adolat, to'g'rilik, vijdon, or-nomus, iroda, tadbirkorlik, matonat kabi ko'plab asl insoniy xislat va fazilatlarning majmuidir.

Komil inson g'oyasi azal-azaldan xalqimizning ezgu orzusi, millat ma'naviyatining uzviy bir qismi bo'lib ketgan. Zardushtiylikning muqaddas kitobi. «Avesto»da halol mehnat komillikning asosiy mezoni sifatida talsin etilgan. Komil inson g'oyasi islom falsafasidan oziqlanib, yanada kengroq ma'no-mazmim kasb etgan Ibn Sino, Beruniy, Farobiy, Navoiy kabi mutafakkirlarning komil insonni tarbiyalash haqidagi fikrlari jamiyat taraqqiyotiga yangi ma'naviy imkoniyatlar izlash maqsadlari bilan bog'langan. Farobiy fozil shahar aholisi haqidagi g'oyalarini ilgari surar ekan, shaxsning ma'naviy kamolotini adolatli jamiyat qurishni asosiy sharti deb hisoblagan. Bizning tariximizda komillik timsollari juda ko'plab uchraydi. Masalan: Alpomish xalqimizning ideal qahramoni, u - asl, fahm-farosat, mardlik, jismoniy kamolot va Vatanparvarlikning badiiy timsoli. Hazrat Navoiy uchun Farxod ideal obraz, u esa aqliy va jismoniy kamolot egasi. Oybekning «Navoiy» romanida esa Navoiy ideal obraz. Ayni paytda u real tarixiy shaxs, komil insondir.

Prezidentimiz I.A.Karimov shunday degan edilar, - "Biz shoshilmasdan asosiy maqsaddan og'ishmay izchillik bilan milliy dasturni amalga oshirishimiz lozim. Shundagina u umumiy madaniyatni yuksaltirishga farzandlarimizni jamiyatda o'z munosib o'rnini topishga xizmat qiladi".⁶

Hozirgi kunda barcha ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonini Davlat Ta'lim Standarti asosida amalga oshirilmoqda.

Davlat Ta'lim Standard ta'limning mazmunini, shakllari, vositalari, usullari, uning sifatini baholash tartibini belgilaydi. Ta'limning mazmuninig o'zagi hisoblangandan standart vositasida mamlakat hududida faoliyat ko'rsatayotgan turli muassasalarda ta'limning barqaror darajasini ta'minlash sharti amalga oshiriladi. Davlat Ta'lim Standard o'z mohiyatiga ko'ra o'quv dasturlari, darsliklar,

qo'llanmalar, nizomlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni yaratish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Inson hamisha ezgu niyatlar bilan yashaydi. U kechagi kundan bugungi kunni, bugundan ertani yaxshiroq deb harakat qiladi. Shunday ekan, inson odatda bunday yaxshi fazilatlarni, intilishlarni oilada berilayotgan mukammal tarbiya oladi.

Axloqiy tarbiyani izchil va tartibli amalga oshirishda oila muhiti muhim rol o'ynaydi. Inson axloqiy, ma'naviy va ruhiy qiyofasining poydevori oilada qo'yiladi. Shuning uchun ham mashhur allomalar bola tarbiyasiga ma'suliyat bilan qarashdan, hamda shu masalaga bag'ishlab qator qimmatli asarlar yozilgan. Dono xalqimiz «Bola - boshdan, nihol yoshdan» degan naqlni bejiz aytmagan. Madomiki shunday ekan, yosh avlodni yetuk va mukammal inson qilib tarbiyalash ishini yoshlikdan boshlash kerak...

Biroq, «Mehribonlik uylarida»chi? U yerda bolalarni vatanparvar, bir-biri bilan do'st-inoq, barkamol qilib tarbiyalash juda katta mas'uliyatni tashkil etadi. Shunga qaramasdan «Mehribonlik uylarida» faoliyat ko'rsatayotgan har bir xodim o'z ishini o'ta mas'uliyatli olib bormoqda. Bularga esa yordam berayotgan asosiy manbalar davlatimiz tomonidan chiqarilayotgan qonunlar, qarorlar, nizomlar va shularga asoslanib berilayotgan moddiy ko'maklar desak adashmagan bo'lamiz.

O'zbek xalqining tarixiga nazar tashlar ekanmiz, har doim o'zbek xalqiga ota-onasidan judo bo'lib qarovsiz qolgan bolalarga g'amxo'rlikni o'z zimmasiga olish an'ana tariqasida rivojlanib kelganini ko'ramiz boquvchisini yo'qotgan farzandalar barcha davrlarda ham jamiyatni tashvishga solgan. Bu muammo davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan.

XI asrda yashab ijod etgan Yusuf xos Xojib davlatning mas'ul ishlayotgan kishilar «qashshoq, tul, yetimlarga mehribon ko'ngil bo'lishi lozimligini, xususan ularning ehtiyojlariga alohida munosabatda bo'lishni o'qtirgan edi».

Yusuf xos Xojib nazarida ana shu toifaga munosabat «chin adolatning huquqiy ko'rsatkichlaridan biridir».

Ayni fikrlar esa Axmad Yassaviy xikmatlariga xos.

G'arib, faqir, yetimlarni(ng) ko'nglin ovlab

Ko'ngli qattiq xaloyiqdan qochdimmano

Yoki: G'arib, faqir ko'ngillarni qildim shodmon. Ixlosiya».

Buyuk hazrat Alisher Navoiy madrasasi yonida ota-onasidan yetim qolgan bolalar uchun maktab ochgan, ularni o'z hisobidan kiyim-kechak, oziq-ovqat va o'quv materiallari bilan ta'minlagan. Alisher Navoiy an'analari keyingi asrlarda ham davom etdi. Bu an'analarni buzgan jamiyat ahli tomonidan juda qattiq qaralgan.

Qo'qon xoni Xudoyorxon yetimlarni boshini silab, ularning tarbiyasiga alohida e'tibor bergan. Xudoyorxon davrida yetim-yesirlar, ota-onasiz qolgan bolalarni saroyda to'plab, tarbiyalagan.

Ba'zi nochor oilalar ham bolalarni xon tarbiyasiga topshirishgan. Chunki saroyda ularni o'qitishgan, sarpolar bilan ta'minlab xilma-xil kasb o'rgatishgan.

Bolalar saroyida, rasmiy idoralar, otxonalar, oshxona va choyxonalar, kaptarxonalar, bog'larda, xammomlarda xizmat qilib, xon va beklar uyushtirgan ovlarda ishtirok etganlar. Xon tarbiyasidan bahramand bo'lgan yetim-yesirlar ulg'aygach, eng ishonchli kishilar qo'yilishi kerak bo'lgan lavozimlarga shularni tayinlaganlar. Hujjatlarga nazar solsak, xazinachilar, qo'riqchilar, kichil lashkarboshilar ismida «sag'ir» qo'shimchasi uchraydi.

Ko'ramizki, yetim va qarovsiz qolgan bolalar taqdiri bilan ham davlat, harr oddiy fuqarolar shug'ullanishgan va ish jamiyat va insonlar uchun katta savob det qabul qilingan. i;

Avvalgi yillarda yetimlikka urush va ocharchilik oqibati sifatida qaralgan bo'lsa, bizning kunlarimizda ota-onasi hayot bo'la turib «Mehribonlik uy»lariga tushib qolayotgan bolalar soni katta foizni tashkil qiladi. Respublika bolalar uylaridagi tarbiyalanuvchilarning 80 foizi tirik yetimlardir.

Maktabgacha yoshdagi yetim bolalarning 80 foizi onalari axlatxona, ko'cha vokzallarga tashlab ketgan go'daklardir. Yetimxonalarda ularga ism qo'yish tarbiyachilar jamoasining burchiga aylanib qolgan. Bu bolalar bilan muloqotda bo'lsangiz ular ko'ringan odamga «Ona» deb talpinadilar. Bu fojeali manzarani kuzatish nihoyatda qiyin.

Mening fikrimcha bu muammoni tuzatishning chorasi - yoshlarga, ya'ni yigit-qizlarga xudo oldida gunohkorlikni eng kechirib bo'lmagani o'z farzandidan voz kechish ekanligi o'qitish;

-Yoshlarimizga umuminsoniy qadriyatlar va milliy marosimlarimizdagi bolajonlik xis-tuyg'usini singdirish;

- Bunday shaxslarga ma'muriy javobgarlikni kuchaytirishdan iborat bo'lishi lozim.

Oiladagi ijtimoiy-ruhiy burilishi, arziyas janjallar natijasida juda ko'p oilalarning darz ketishiga olib kelmokda. Shuning uchun tirik yetimlar soni ko'paymoqda. Yetimlarning kelib chiqish sabablari naqadar xilma-xil va murakkabligi Navoiy shahridagi viloyat xalq ta'limi boshqarmasiga qarashli 1-son mehribonlik uyida tarbiyalanayotgan *Adizov Shavkatning* aytishicha, uning onasi otasidan ko'p jabr ko'rgan. Otasi bilan onasi urushib qolib, otasi onasini uydan haydab chiqaradi va singlisining turmush o'rtogi bilan kelishib Shavkatni atigi bir yoshida mehribonlik uyiga keltirib tashlashadi. Doimo uning ahvolidan onasi bohabar bo'lib turadi. Lekin, «Mexribonlik uyi»dagi tarbiya natijasidanmi?! Shavkat otasini yomon ko'rishga qodir emas. Uning aytishicha: «Baribir, yomon bo'lsa ham, men dadamni yaxshi ko'raman, axir inson otasiz yashay olmaydiku!»

Nailoj yetimlar hamma zamonlarda bo'lgan, lekin bugungidek tirik yetimlar zamonichi. Aynan mana shunday holatlar kishini tashvishga soladi.

Bugungi kundagi muammolarning juda xunuk ko'rinishlaridan biri - oilalarning ajralishlari bo'lib, u yil sayin ko'payib boryapti.

Sunday salbiy holatlarning sabablari quyidagilardan iborat bo'lgan:

- inson hayotining mazmunini tashkil qiluvchi oila va uning a'zolariga, oila turmush tarziga, oila ravnaqiga bo'lgan noto'g'ri munosabat;

- ota-bobolarimiz yaratgan, xalqimiz qo'llab kelgan an'ana, urf-odat, rasm-rusmlarga nopisandlik bilan qarash;

- hayotda gunoh, diyonat, mehrsizlikka amal qilgan bag'ri tosh inson insonlarni yetarli darajada tartibga chaqirish, chora-tadbirlari ko'rilmayotgani va boshqalar.

Bunday kamchiliklarni yo'qotishning asosi bolalar uylari yetimlarining psixologiyani chuqur o'rganishdir.

Bolalar uyi tarbiyalanuvchilari jamoa shaklida yashayotganlari sababli ularga o'ziga xos ish uslubi mavjuddir. Bolalar uyida oilaviy hayot tarzining yo'qligi bolaning ruhiy holatiga hamda sog'ligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Bunday bolalarning tarbiyasini mukammal bo'lmog'i uchun quyidagiga e'tibor bermog'i lozim.

1. Bolalarga o'z o'tmishini hech qachon eslatmaslik. Bu -bola tarbiyasining birinchi sharti.

2. Bola shaxsiga nisbatan hurmat va talabchanlik.

3. Bolalar uyidagi yetimlarni ichki dunyosini, harakteri va o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini o'rganish.

4. Bolaga va uning atrofidagi shaxslarga, mehnatga, shuningdek, uning jamoada o'zini tutishi, faolligi yoki faoliyatsizligiga o'z vaqtida baho berish.

Bolalarning o'qishi, ularning ruhiy holatida sodir bo'layotgan o'zgarishlarni aniqlash va boshqalar.

Bolalarning ruhiy holatiga xos bo'lgan o'zgarishlar: oilaviy hayoti, mehnat faoliyati, ma'naviy dunyosini har tomonlama o'rganib, tajriba gruppalar uchun kartoteka savollarini tayyorladik. Shundan kelib chiqib, ruhiy va pedagogik ta'sir ko'rsatish dasturini ham yarataylik.

Bolalar uyi tarbiyalanuvchilarining ruhiy holatini ijobiy va salbiy hususiyatlarini o'rganish maqsadida tuzilgan kartoteka savollarida quyidagi masalalar yoritilishi lozimligi nazarda tutilgan edi;

- bolalarning axloqiy hususiyatlari va aqliy rivojlanishi;
- irodaviy kuchi;
- hissiyoti;

- qiziqish-havasi;
- xotirasi;
- mijozi va boshqalar.

Kartoteka savollariga olgan javoblar bolalar ruhiy holatlarini aniqlashga keng imkoniyat yaratadi.

Ana shu izlanishlar tarbiyalanuvchilarni ikki guruhga ajratish imkoniyatini beradi:

1. Axloqiy-ma'naviy xususiyatlarida ijobiylik yetakchilik qiladigan bolalar (ijodkor, ijrochi, mulohazakor, mehnatkash, oliyjanob, xushmuomala va boshqalar).
2. Ruhiyatdagi salbiy holatlari yuqori darajada bo'lgan bolalar (qaysar, indamas, qurs, jamoaga qo'shilmaydigan va boshqa bolalar).

Shu bilan birga yetimlarni oilaviy hayotga bo'lgan munosabatlarini o'rganish maqsadida oila va oilaviy hayotga, o'qishga, mehnatga munosabat va do'stlik-, fikrlari darajasini aniqlashga yordam beradigan quyidagi anketa so'roqlarini tuzdik va ularni tarbiyalanuvchilarga tarqatib, ularga javoblar oldik:

1. Oilaga munosabati:

Oila, ota-ona, aka-uka va qarindosh-urug'larga munosabat.

- a) o'z oilasini yaxshi ko'rishi yoki unga befarq bo'lishi;
- v) ota-onasini sog'ligini yoki ularga nisbatan befarq, ko'rmaslikka intilish;
- s) oila a'zolarining mehri, hamkorligi, ularga nisbatan qiziqishning bor yo'qligi;
- d) ota-onalarining ularga munosabati, ularni erkalatganmi, alla aytganmi yoki uning qalbida jarohat qoldirganmi?
- ye) oiladagi jihozlarni tasavvur qilishi va unga munosabati;
- f) aka-ukasiga mehri, achinish va qayg'urish hissini bor-yo'qligi;
- j) oiladagi kamchiliklarni his etish darajasi va oilaga qaytish haqida qat'iy fikri boyligi.

2. Davlat g'amho'rlikiga munosabat:

- a) o'zini jamiyat a'zosi deb hisoblashdagi hissiyoti;
- v) davlat mulkiga munosabati va uni ehtiyot qilish yoki unga nisbatan e'tiborsizlik bilan qarashi;

s) yashab turgan manzilini Vatan xissiyoti bilan aloqadorlikda tasavvur etish darajasi.

Mehnatga munosabati.

a) mehnatga ixlos va farosat bilan yondashadimi yoki uni majburiyat ostida bajaradimi?

v) qaysi mehnat faoliyatiga ko'proq qiziqadi (o'qish, tikish, jismoniy, aqliy, ijtimoiy ishlar...?)

s) mehnatga qiziqish darajasi (ishchanlik, ish yoqmaslik yoki majburiy ravishda ishlash). Ish sifatlimi yoki sifatizmi?

Axloqiy munosabati

a) Axloqiy, irodaviy xislatlari. O'ziga nisbatan talabchanligi yoki bo'shang, befarqmi?

v) axloqiy motivlar: qo'rquv, o'z fikrini aniq aytolmaslik, sharm-hayo, burch va vazifani anglashi yoki suhbatsizligi holati bormi?

s) axloqiy odob va so'zlash madaniyatiga egami? Yoki qo'pol, janjalkashmi? d) ko'ngilchanlik, mehr va ishonch bilan odamga qarash hissiyoti bormi? Yoki odamlarga nafrati kuchlimi?

O'qish va bilim olishga munosabati.

a) O'z shaxsini parvarish qiladimi? O'zini gigiyena qoidalarini asosida parvarish qila oladimi?

v) O'zini xatti-harakatlariga qanday baho bera oladi? (ijobiy va salbiy tomonlariga).

s) O'z taqdirini va kelajagini qanday tasavvur etadi?

d) Orzulari va unga erishish uchun intilishlari bormi?

Quyidagi anketa savollari Navoiy shahridagi 1-son mehribonlik uyining psixolog va metodistlari hamkorligida muhokama qilindi va qo'llab ko'rildi.

Biz mazkur dastur asosida o'tkazgan tadqiqot ishlarimiz juda yaxshi natijalar berdi. Olib borgan muloqotlarimizda yana shu ma'lum bo'ldiki, bolalarning ruhiy holatiga ancha ta'sir ko'rsatgan masalalar, ota-ona diydoriga muhtojlik, oilada yashash, sharqona oila jihozlarini bilishga, o'zlariga yaxshi do'st tanlashga

intilishlari ekan. Ular ham haqiqiy jamoat a'zosi sifatida mustaqil oilada yashashni orzu qiladilar.

Bu savollarimizga bolalarning deyarli barchalari ijobiy javob berdilar.

1.2.Kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning nazariy asoslari

Farzandlar tarbiyasiga doir orzu-umidlar xalq pedagogikasida bayon etgan. Afsona, ertak, maqol, qo'shiq, hikoyat va rivoyatlarda o'z aksini topgan. Ayniqsa unda ota-onasidan mahrum bo'lgan yetimlar tarbiyasiga alohida e'tibor berilgan. Yetimlarga o'ng ko'z bilan qarash, ularning ko'nglini o'ksitmaslikka, qalbini ezgulik bilan to'ldirishga harakat qilish keng yoritilgan. Xalqimizning yetimlarga bunday munosabati ertak va asotirlarda yorqin ifodalangan. Masalan, «O'gay qiz», «Hushyor bola», «Zumrad va Qimmat», «Yetimlar», «G'aribning baxti», «Cho'lpon bola» kabi xalq ertaklarining bosh qahramonlari yetimlardir. Bu ertaklarda yetimlarning ruhiy holatlari, o'jizliklari, ularga nisbatan qo'pol munosabatlar, mashaqqatli og'ir mehnat qoralangan.

Yetimlar kim? Xalqning bu borada o'z fikri, o'z qarashi bor. Xususan:

1. Ota-onasiz yetimlar:

Yetimlik deganda bolalik chog'ida ota-onasi olib ketib, boqadigan odamidan ajralib, birovlarining qo'lga qaram bo'lgan bolalar nazarda tutilgan.

Yetimasrash va uning hxaqqini yemaslik.

Qur'oni Karim va paygambarlarimizning hadislarida yetimning haqqini yeyish gunohligi ta'kidlab o'tilgan. Masalan, Qur'oni Karimda Nuso surasida shunday deyiladi:

3. Yetimlar mehnatining qadri.

Mehnatkash xalq tomonidan yetim bolalar mehnati qadrlanib, yetimlarga nisbatan hayrihohlik, ular ahvoliga achinish, rahm-shafqat qilish, qo'lidan keladigan yaxshiliklarni ulardan ayamaslik ezilgan dillarga azob bermaslik zarurligi o'qtililadi.

4. Yetimlarga rahm-shafqatli bo'lish.

Insoniyat tarixiy taraqqiyoti jarayonida har doim ularga rahm-shafqatli bo'lib, hayr qilish, har bir kishi o'zining yordamini ayamasligi kerakligini o'qtiradi. Yetimlar har doim xalq, el ardog'ida bo'lganlar. Bayramlarda Navro'z, Hayit kunlari ularning holidan xabar olib, boshpana berganlar. Xalqimizning boy pedagogik merosida yetimlar muammosi alohida o'rin egallaydi.

Faqatgina xalq maqollarining o'zinigina kuzatish xalqning yetimlar hayotiga turli nuqtai nazardan yondashganligini ko'rsatib turadi. Ularni nazarimizda shunday tasnif qilish mumkin.

Yetimlik nazoratsizlik demakdir.

Yetimlik bola tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, uning tegishli ahloqiy-ma'naviy fazilatlardan bebahra qolishga omil bo'ladi. Shunga ko'ra nohush xususiyatlarining kishini yarashiqsiz xislatlarni xalq orasida yetimlik bilan bog'lik holdatalqin qilishini ham ko'rish mumkin:

Yetimning qomi yetti.¹

Yetim qo'zi asrasang, og'zi-burning moy bo'lur,

Yetim bola asrasang, og'zi-burning qon bo'lur.

Yetimlik kishining ijtimoiy-ma'naviy imkoniyatlariga to'siqdir.

Zero, bunda ota-onaning, do'st-o'rtoqning madadi, ularning himoyasi bo'lmaydi. Bu faqat iqtisodiy jihatdangina emas, ijtimoiy-ma'naviy jihatdan ham o'z kuchini ko'rsatib turadi.

3. Yetimlik - ma'naviy mahrumlikdir.

Xalq yetimlar ko'nglining o'ziga xos jarohatlarini yaxshi tasavvur etadi. Shuning uchun ham ularga panoh va tayanch bo'ladigan vositalarga ishorat qiladi, ularning ko'nglini olish uchunyo'l ko'rsatadi. Masalan: Yetimning ko'ngli yarim.

4. *Yetimlik ijtimoiy himoyadan holilikdir.*

Zero, yetimlikdagi bolalar deyarli huquqsiz kishilar bo'lgan.

O'tmishda ularning huquqini muhofaza etish bilan mahsus tashkilotlar deyarli shug'ullangan. Quyidagi maqollar shu holatga ishora:

Yetim o'z ishini qilib,

Kishi minnatini eshitar.

Yetim qizga yelpigich chikora²

Yetimning og'asi ko'p³

Jonigaog'asi yo'q.

5. Yetimlik iqtisodiy nochorchilikdir.

Ijtimoiy muhofazasizlik yetimlar ahvolini kiyinlashtirgani ma'lum. Shunga ko'ra, ularniro ko'pchiligi hatto qorin to'ydirish uchun ham talay azob-o'qubatlarni boshdari kechirganlar.

Yetimning bir tuygani - chala boy bo'lgani.

Yetimning yegani - zahar.

Kiygani - kafan.

Yetimning og'zi oshga tekkandaburni qonaydi.

Nihoyat, yetimlik jamiyat e'tiborini qaratishi shart bo'lgan hodisadir. O'zbekona insoniylik, bolajonlik, shu xalqqa xos bo'lgan qiyinchilik yetimlar manfaatini hech bo'lmasa jamoatchilik asosida himoya qilishiga undab kelgan. Bir qator maqollarda ana shu ezgu ruh balqib turadi:

Yetimlikni yig'latma

Yetimni yetim dema

Yetimning xaqqini yema

Yetimning xaqi yetti daryoni quritar

Sag'irning xaki-tangrining o'qi.

Ba'zi bir ma'lumotlarga yetimlikni ikki guruhga ajratilgani va ularning biri yetim, ikkinchisi tirik yetim nomi bilan ataladi. Xalq orasida bunday qarashlar ancha qadimgi zamonlardan beri mavjud ekanligini ko'rish mumkin emas. Ba'zi bir maqollarda ota-ona va farzandlar yaxlitligi oila ulug'lanadi, demakki u yetimlikka zid qo'yiladi. E'tiborbering:

Davlatning-ota-onang.

Savlatning - o'gil-qizing.

Davlatning boshi - farzand.

Odamning mevasi bola. Ammo ota-onasiz yoki farzandsiz oila nomukammal hisoblanadi. Bunda ayniqsa ota-onaning o'rnini maxsus ta'kidlanadi. Ona o'gay bo'lsa, otang o'zingniki emas.

Onalikiyetim- gul yetim.

Otalik yetim - shum yetim.

Yetim bo'lmay ota qadrini bilmas.

Yetim va yetimlik haqida bir qator qo'shiq, ertak va dostonlar ham yaratilgan. Aslida ularni xalq pedagogikasining mahsuli sifatida baholash o'rinli bo'ladi. Bu guruh yozma adabiyotlarga ko'chgan.

«To'tinoma», «Xotamnoma», «Qobusnoma» kabi pedagogik asarlarda bola tarbiyasidagi ota-ona burchi, vazifasi hamda yetimlar boshini silash g'oyalari alohida ta'kidlangan.

Yetimlarga rahmdil, shafqatli bo'lish, ularni to'g'ri tarbiyalashda «Hadis» ilmi muhim ahamiyat kasb etadi.

At-Termiziy, Imom al- Buxoriy yozib qoldirgan hadislarni o'rganib tahlil qilganimizda yetimlarga bag'ishlangan qo'yidagi noyob fikrlarga duch kelamiz, Hadisi shariflarning birida yetimlar haqida bunday deyilgan: Yetim bolani tarbiya qiluvchilar fazilati haqida. Oysha onamiz bir tilamchi ayolga 3 ta xurmo bergan edilar, u yonida olib kelgan ikkita bolasiga bittadan berdida, bittasini o'zi uchun olib qoldi.

Bolalar xurmolarini yeb bo'lgach, yana onalariga qarashdi. Ona qo'lida turgan xurmoni ikkiga bo'lib bolalariga yarimtadan uzatdi.

Rasululloh kelganlarida hazrati Oysha voqeani u janobga hikoya qilib bergan edilar. «Sen nega bundan ajablanasan? Ikki bolasiga marhamat, mehr-shafqat qilgani uchun Alloh Taolo ham unga marhamat qiladi» dedilar.

Alloh Taologa eng sevikli bo'lgan uy yetimlar tarbiya topgan uydur.

Qur'oni Karimda o'tgan ummatlar haqida qissalar, tarix, jug'rofiya, ilmul-falak, ilmi tabiat yoki boshqa ilmlarga tegishli oyatlar ham uchraydi.

Qur'oni Karim ahloq-odob, insoniy tarbiya kitobi hamdir. Hozirgi ma'naviy, nihiy tarbiyaga e'tibor berilgan bir paytda bu narsa katta ahamiyat kasb etadi. Yoshlarni ota-onaga, o'zidan kattalarga hurmat ehtiromli, do'stu o'rtoqlariga

mehribon muhtoj kishilarga mehr-oqibatli, odob-axloqli, jamiyatda foydali kishilar bo'lishi ruhida tarbiyalashda ham Qur'oni Karim muhim o'rin tutadi. Qur'oni Karimning «Niso» surasida yetim-yesirlar haqida gap boradi. Bu sura 176 oyatdan iborat.

6-oyatda yetimlarni to balog'at yoshiga yetgunlaricha imtihon qilib (tekshirib) turinglar. Agar ularning es-xushi joyida ekanini ko'rsangiz, mollarini o'zlariga topshiringlar. U mollarni isrof qilib va egalari katta bo'lmasdan yeb qo'ymanglar. (Yetimlarni otalikka olgan) parhez qilsin. Bordiyu kambag'al bo'lsa, yaxshilik bilan (ya'ni qilgan xizmatiga yarasha olib yesin). Mollarni o'zlariga qaytarganingizda esa guvoh keltiringlar. Ollohning o'zi hisob qilguvchidir. 8-oyatda meros taqsimida uzoq qarindoshlar, yetim va miskinlar ham hozir bo'lsalar, ularni ham shu merosdan bahramand qilib, yaxshi so'z aytinglar. : .

10-oyatda yetimlarning mollarini zulm bilan oladigan kimsalarga hech shak-shubhasiz qorinlariga olov yegan bo'lurlar. Va albatta do'zaxga kirajaklar.

Hadisshunos olimlarning yaratgan asarlarida ham yetim-yesirlarning muammosi alohida o'rin egallaydi.

Imom al-Buxoriyning «Adab durdonalari» asarida Xavofiy hikoyalaridan birida sag'irlar haqida gap boradi. Hikoyat nomi «Sag'irni tangri boqadi».

Bir odam xalifa Mutosimga iltimosnoma yozib yuboradi. Unda:

«Lashkarboshi falon ismli kishi urushda shahid bo'ldi, undan ancha-muncha mol-mulk va s qilsalar»debyozgan ekan.Xalifa o'sha iltimosnoma yuborgan odamni chiqirtirib yubordi: «Shahid bo'lgan odamning bor mol-mulkini xazinaga topshir, sag'irni esa tangrining o'zi parvarish qiladi». 133-hadis. Xasan Basariydan rivoyat qilinadi. U kishi aytdilar: Abdulloh ibn Umar taom yeydigan vaqtlarida bir yetim bola kelib u janob bilan birgalikda ovqaqiladi. Kunlarning birida Abdullohga taomlar keltirildi. Lekin yetim yuk edi. Abdulloh o'zlari taomni yeb bo'lganlaridan so'ng bola kelib qoldi Bolaning taomini olib kelinglar, taom tugab qolgani uchun uzr aytilgandan keyin Abdulloh talqon bilan asalni keltirib bola oldiga qo'yidagilarni: «Mana buni tanovul qila qol!» Alloh nomi bilan qasamyod qilamanki, sen ziyon qiladigan

bo'lmading, dedilar. Xasan Baxriy aytdilar, «Vallohi, ibn Umar ham ziyon qilmadilar». ,

Yetimlar bo'lmasligining birdan-bir asosi oilani mustahkamlash ekanligi haqida fikr mutafakkirlarimiz ijodiyotida rivojlantirib qolingan. Mumtoz adabiyotning yirik vakillari - Yusuf Xos Xojibning «Qutadg'u bilig», Abu Ali ibn Sinoning «Tadbir al manozil», Habib. Yugnakiyning «Hibbatul Haqoyiq», Firdavsiyning «Shohnoma», Kaykovushning «Qobusnoma», A.Navoiyning «Maxbub-ul qulub», A.Avloniyning «Turkiy guliston yohud ahloq» kabi asarlarida insonning farzand tarbiyasiga yuksak axloqiy fazilatlari alohida ko'rsatilgan.

Bizda oila azal-azaldan mehr-muxabbat, bir-biriga hurmat-e'tibor, ishonch va sadoqat, insof va diyonat, o'zaro hamkorlik va hamjihatlik, do'stlik va vatanparvarlikni asl beshigi bo'lib kelgan. Ota-onaning farzand oldidagi majburiyatlari, farzandning esa ota-ona oldidagi qarzlari behisobdir. Birinchidan, dunyoga kelgan bolasiga yaxshi nom qo'yish, yaxshi muallim qo'lida savodini chiqarish, kasb-hunar o'rgatish va boshini qovushtirish ota-ona uchun eng oliy orzu-havas bo'lsa, ikkinchidan, o'z oilasiga mehr-oqibat ko'rsatish, ota-onaning xizmatida bo'lish, qarigan chog'ida ularni e'zozlash ham farzandalar oldidagi muqaddas burch sanaladi.

Avvalambor, bolaga xos eng noyob hislatlar oilada tarkib topishi zarur. Prezidentimiz ta'biri bilan aytganda: «Bola tug'ilgan kundan boshlab oila muhitida yashaydi. Oilaga xos an'analar, qadriyatlar, urf-odatlar bola zuvalasini shakllantiradi. Eng muhimi farzandalar oilaviy hayot maktabi orqali jamiyat talablarini anglaydi».

Darhaqiqat, jamiyatning ma'naviy va axloqiy jihatdan sog'lom va mustahkam bo'lishi ham oiladan boshlanadi. Insoniyat borki, kelajakda o'z farzandlarining huzur-halovatini, baxt-saodatini va kamolini ko'rishni orzu qilib yashaydi.

Buyuk bobomiz Ibn Sino o'zining «Tib qonunlari» asarining «Tarbiya» to'g'risidagi bobida yosh bolalarni qanday tarbiyalash kerakligi haqida qimmatli fikrlarni bayon qiladi. Tarbiyachi yosh bolani hurmat qilishi, jondan sevishi va u bilan yaxshi muomalada bo'lishi kerak. Do'stlarining yonida yomon so'z aytmasligi,

noto'g'ri harakat qilmasligi zarur, uning o'rinli hohishini bajo keltirishi lozim, uning fikricha, bola yoshligidan boshlab faqat yaxshi qiliqlari o'rgatilgan bo'lsinki, bu kelajakda uning mustahkam karakterli bo'lib yetishiga olib kelsin.

Ona vatanga sof muxabbat, uning pokiza tuprog'ini ko'z qorachig'iday avaylab asrash, qudratiga qudrat, shohiga shoh, sharafiga sharaf qo'shish har bir pok vijdonli insonning oliy burchi. Bu muqaddas tuyguni bog'bon o'zi yaratgan sarhadsiz bog'u bo'stonlari bilan, muhandis aqlini lol qiluvchi kashfiyotlari bilan, me'mor o'zining go'zal va sharqona binolari bilan, o'qituvchi esa o'zi tarbiyalayotgan mard, jasur, fidoiy salohiyatli shogirdlari bilan isbot qiladi.

Ayniqsa, mehribonlik uylari kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarni tarbiyalovchi tarbiyachi-pedagoglarning bu sohadagi vazifalari ulkan va mas'uliyatlidir. Shunday ekan ulardan juda katta pedagogik mahorat talab etiladi.

Pedagogik mahorat tarbiyachi-pedagog shahsidagi tabiiy imkoniyatlar, pedagogik-psixologik iqtidor, kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarni mehnatsevarlik, ruhida tarbiyalash va ularda sodir bo'ladigan o'zgarishlarni o'z vaqtida sezish, bola shaxsiga va ular jamoasida to'g'ri ta'sir eta olishning namoyon bo'lishidir. Har bir mehribonlik uyidagi tarbiyachi-pedagoglari doimiy ravishda pedagogika-psixologiyani mukammal bilishlari, metod usullarini o'z o'rnida qo'llash, tajribali pedagoglarning ilg'or metodlaridan foydalanish, teatr pedagogikasi, so'z san'atiga ega bo'lishlik, televideniye, matbuot yangiliklarini bilish bilan bir qatorda, ularni Vatanga, ona zaminga, mahallaga, o'zbek milliy urf-odatlariga, udumlariga va an'alariga mehr-muxabbat o'yg'otishlari va shu yo'lda tarbiyalashlari talab etiladi.

Mehribonlik uyining kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilari maktabdan olgan bilimlarini mustahkamlashtirish maqsadida mehribonlik uylarida tashkil etilgan har xil to'garaklar, o'zbek milliy urf-odatlarimizni, sharqona madaniyatlarimizni tasvirlovchi bayram tantanalarida va bayram tantanalaridan tashqari kunlarda o'tkaziladigan tarbiyaviy tadbirlarda qatnashadilar. Bunga misol qilib Navoiy shahridagi viloyat xalq ta'limi boshqarmasiga hali mehribonlik uyida tarbiyalanuvchi o'g'il-qizlarni ko'rishimiz mumkin. Bu guruhda jami 110 ta tarbiyalanuvchilar, shundan 46ta qizlar va 64 ta o'g'il bolalar s'alanadi.

Ushbu mehribonlik uyi Navoiy shahri, Sport ko'chasi 8-A uyda joylashgan 1995 yil 5 noyabrda tashkil etilgan.

- 1.«Sitora» 28 ta qiz
- 2.«Humo» IStaqiz
- 3.«Farhod» 27 ta o'g'il
- 4.«Lochin» 15tao'g'il -
5. «Temuriylar» 15 ta o'g'il
6. «Shir;ntoy» 10 ta: 3 ta qiz va 7 ta o'g'il bolalar tarbiyalanadi.

Mehribonlik uyida tarbiyalanuvchilarni do'stlik-, ruhida tarbiyalash i tarbiyachilar ularning yoshini, shaxsiy hususiyatlarini hisobga olgan holda xalq milliy urf-odatlaridan, madaniyatidan foydalangan holda xalq og'zaki an namunalar olib kechalar uyushtirish maqsadga muvofiqdir. Kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarda mardlik, do'stlik-, sarvarlik, milliy g'urur tuyg'ularini o'stirish uchun. «Ertaklar olamiga at» kechasini o'tkazish mumkin.

Ularni qiziqishlarini orttirish, ziyoratligini tekshirish, bilimlarini aniqlash, igdek hikmatli so'zlar bilan tanishtirish maqsadida «Dono bobo davrasida» sini o'tkazish kutilgan natija beradi. Bundan tashqari mehribonlik uyida ladigan bahor faslidagi «Navro'z bayrami», «Sumalak sayli»ni o'tkazish va ota-bobolarimizdan meros bo'lib kelayotgan, milliy kurashlar, aytishuvlar, ru qizlarning tolpopuklar taqib yurishlari, navruz taomlarini ulashish — bu yarim bolalarda o'z millatiga, xalqiga, urf-odatlariga, merosiga mehr-muhabat o'yg'otadi.

To'g'ri, asosan barcha mehribonlik uylarida turli «O'zbekiston - Vatanim i», «Ona Vatan», «Oilaviy » kabi burchaklar mavjud. Lekin, bular oilaviy tarzini bolalarga tanishtirish uchun yetarli emas. Shuning uchun yaqinroq joylardagi namunali oilalarga ekskursiya uyushtirish, keksa, tajribali onaxon va otaxonlar bilan uchrashuvlar o'tkazilsa, maqsadga muvofiq bular edi. Jumladan «Oila sirlari», «Siz kelin bo'lasiz», «Qaynona ham ona», «Oilada onaning o'rni», «Bosh tarbiyachimiz - onamiz», «Farzandlik burchi» kabi mavzularda ma'ruza, munozara va suhbatlar o'tkazish tarbiyachi-pedagog va jamoaning asosiy vazifalaridandir. Mehribonlik uyida faoliyat ko'rsatuvchi nafaqat

tarbiyachi, pedagog-ustoz balki ota-ona hamdir. Chunki o'smirlar ularga suyanib qolishadi, maslahat so'raydilar, sirlashadilar, erkalashadi va hokazo. Bularni hisobga olgan tarbiyachi hamma vaqt bolalarga mehr berishga tayyor turishi kerak.

Yana ularga «Sanama», «Aytishuv», «Cheklama» kabi xalq og'zaki ijodining bu namunalari o'quvchilarning tez o'rganishi va yod olishi uchun mos bo'lib, ularda qiziqish yoki intilish kabi sifatlarni shakllantiradi. Bolalarga bunday xalq og'zaki ijodi namunalaridan o'rgatish bilan birga ular ongiga tariximizga, o'tmishimizga muxabbat tushunchalari singdiriladi.

Bunday tadbirlarni o'tkazishimizdan asosiy maqsad ularni bir-biriga bo'lgan do'stligini, o'rtoqligini mustahkamlashdir.

2.1. Mehribonlik uylarida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatlarini qaror toptirishga qaratilgan hujjatlar

Respublikamizda yetimxonalarda e'tibor, ya'ni Hayriya jamiyatlarining faoliyatlari faollashgan bo'lsada, Mehribonlik o'ylari soni kamaygani yo'q. Hozircha Respublikamizda Mehribonlik o'ylari soni 67 tani tashkil qiladi.

Mehribonlik o'ylari hakida «Qonun»lar, «Nizom»lar ishlab chiqildi. Mana shunday qarorlardan masalan: «O'zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasining qarori bilan, Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamini aniq yo'naltirilgan tarzda qo'llab-quvvatlashning 2002-2003 yillarga mo'ljallangan dasturining amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi».

Yetim bolalarni va ota-ona qarovisiz qolgan to'liq davlat ta'minotidagi bo'lalarni ijtimoiy himoya qilish. Ular barcha turdagi umumta'lim maktablarining bitirib chiqayotgan va ishga joylashayotgan kiyimbosh, poyafzal va anjomlar sotib olish uchun to'lanadigan nafaqalar miqdorini 2002 yilda eng kam ish haqining 80 barobariga, 2003 yilda -100 barobariga, shuningdek pul nafaqasi

2002 yilda - eng kam oylik ish haqi miqdorining 3 barobariga va 2003 yilda - 5 barobarigacha miqdorda oshirish;

- o'quv muassasasi yashash joyidan uzoq masofada joylashgan hollarda byudjet mablag'lari hisobiga imtiyozli transportda yurish kartochokalari bilan ta'minlash yuli bilan kuchaytirilsin.

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, Moliya vazirligi, Mehnat va aholi ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi, Oliy va o'rta mahsus ta'lim vazirligi bilan birgalikda to'liq davlat ta'minotidagi yetim bolalarni va ota-ona qarovisiz qolgan bolalarni pul nafaqalari hamda kiyim-bosh, poyafzal va anjomlar sotib olish uchun nafaqalar, shuningdek, transportda yurish kartochokalari bilan ta'minlash tartibini bir oy muddatda ishlab chiqsin va tasdiqlasin.

Mehribonlik o'yida tarbiyalanayotgan bolalarni o'qimishli, bir-biriga mehribon, vatanparvar va har tomonlama mukammal inson qilib tarbiyalash uchun juda katta sharoitlar yaratilmoqda. Bunday sharoitlardan biri yana Vazirlar Mahkamasining 1995 yil 18 fevraldagi 59-qaroriga 3-ilova qilib Mehribonlik uyi to'g'risida Nizom ishlab chiqildi. Ushbu nizom 6 bo'lim 60 moddadan iborat.

Ushbu nizomning birinchi bo'limida Umumiy qoidalar, ya'ni Mehribonlik uylari yetim bolalari ota-onasining qarovsiz qolgan bolalar uchun davlat internal ta'lim muassasasi ekanligi, o'z faoliyati davomida bir qancha normativ hujjatlarga amal qilishi, Mehribonlik uyida tarbiyalanayotgan bolalar soni sanitariya va gigiyena qoidalariga rioya qilgan holda 240 nafardan oshmasligi haqida, u yerdagi bolalarni guruhlariga ajratishda ularning yoshiga alohida e'tibor berishi lozimligi ta'kidlab o'tilgan. Bular bilan bir qatorda Mehribonlik uyi mustaqil yuridik shaxs hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi tasvirlangan, o'z nomi yozilgan muhrga, burchakli shtampga, blanka va belgilangan namunadagi lavhaga ega bo'lishi ham Nizomning birinchi bo'limida aytib o'tilgan.

Nizomning ikkinchi bo'limida o'quv tarbiya jarayoni tuzilmasi va uni tashkil qilish haqida aytib o'tilgan. Nizomning keyingi bo'limlarida esa tarbiyalanuvchilarning manfaatlari, ularning qanday kadrlar bo'lib yetishishlari haq

haqida, «Mehribonlik uyining boshqarish va uni moliyaviy xo'jalik faoliyati» to'g'risida fikrlar yuritilgan.

Ushbu nizomning qoidalaridan chetga chiqmagan holda Navoiy viloyati xalq ta'lim boshqarmasiga qarashli «Mehribonlik uyi»ning nizomi ishlab chiqilgan.

Navoiy viloyati Xalq ta'limi boshqarmasiga qarashli

«Mehribonlik uyi»ning

NIZOMI Umumiy qoidalar.

1. «Mehribonlik uyi» yetim bolalar va ota-onasidan qarovsiz qolgan bolalar uchun davlat internat ta'lim muassasasidir.
2. «Mehribonlik uyi» o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga, qonunlariga, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari, qarorlari va Farmoyishlariga, mahalliy hokimiyat va ta'lim tizimlarining boshqa normativ hujjatlariga hamda ushbu nizomga amal qiladi.
3. «Mehribonlik uyi»ning asosiy vazifasi oilaviy muhitdan mahrum bo'lgan bolalar va o'smirlarni to'liq ruhiy sog'lomlashtirishga, ijtimoiy mehnatga moslashuviga va ijtimoiy-huquqiy himoya qilishga ko'maklashuvchi uy sharoitiga yaqinlashtirilgan muhitni yaratishga erishishdir.
4. «Mehribonlik uyi» viloyat xalq ta'limi boshqarmasi tasarrufidagi tuzilmadir.
«Mehribonlik uyi»dagi bolalar soni viloyat, shahar hokimliklari tomonidan sanitariya va gigiyena normalariga rioya qilgan holda belgilanadi, lekin tarbiyalanuvchilarning soni 120 nafardan oshmasligi kerak.
6. «Mehribonlik uyi» tarbiyalanuvchilari har xil yoki bir xil yoshdagi tarbiyalanuvchilar guruhlariga birlashtiriladi. 7 yoshgacha bo'lgan turli yoshdagi bolalar guruhlarida tarbiyalanuvchilar soni 12 nafar qilib belgilanadi, har xil yoshdagi tarbiyalanuvchilar guruhlarida 4 esa yoshgacha bolalar 10 nafar, 4 yoshdan yoshgacha bo'lgan bolalar guruhida esa 16 nafar bola bo'ladi. Guruh va

sinflardagi o'quvchilar soni sharoitga qarab viloyat xalq ta'limi boshqarmasi bilan kelishilgan holda tashkil etiladi.

7. «Mehribonlik uyi»ni tashkil etish, qayta tashkil va tugatish viloyat va shahar hokimliklari hamda viloyat xalq ta'lim boshqarmasi tomonidan belgilangan tartibda amalga oshirila

8. «Mehribonlik uyi» mustaqil yuridik shaxs hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi tasvirlangan, o'z nomi yozilgan muhriga, burchakli shtatnpga, varaqa va belgilangan namunadagi lavhaga ega bo'ladi.

9. Mehribonlik uyida mehnatkashlarning xat, ariza, murojaat va shikoyatlarini ko'rib chiqish ishlari hamda fuqarolarni qabul qilish tartibi O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi Vazirligi tomonidan belgilangan tartibda olib boriladi.

O'quv-tarbiyajarayonini tuzilmasi va uni tashkil qilish.

10. O'zbekiston Respublikasida yetim bolalar va ota-onasining qarovisiz qolgan bolalar uchun davlat internal ta'lim muassasalarining quyidagilari faoliyat ko'rsatadi.

11. Tarbiyalanuvchilarni o'qitish mehribonlik uyiga yaqin bo'lgan boshlang'ich (1-4 sinf) tayanch (5-9 sinf) o'rta (10-11-12 sinf) maktablarda yoki boshqa o'quv muassasalari litsey, gimnaziya va boshqalarda, shuningdek, mehribonlik uyining o'zida belgilangan tartibda tashkil qilingan tayanch yoki faqat boshlang'ich maktabda amalga oshiriladi. Ta'limning har bir bosqichidagi o'quvchilarning yoshi va o'qish muddati mehribonlik uyi yoki tarbiyalanuvchilar o'qiyotgan o'quv muassasasining Ustaviga binoan belgilanadi.

12. Yetim bolalar va ota-onasining qarovisiz qolgan bolalar bilim olayotgan o'rta o'quv muassasalarining o'quv-tarbiya va boshqa masalalari mehribonlik uyi pedagogikjamoasi bilan yana hamkorlikda hal qilingan

13. Mehribonlik uylaridagi o'quv ishlari yetim bolalar va ota-onasining qarovisiz qolgan bolalarning ruhiy-fiziologik xususiyatlarini hisobga olib, insonparvarlik, demokratik va dunyoviy tamoyillar asosida o'quv dasturlarini, ma'naviy, jismoniy va mehnat tarbiyasini tanlashga tabaqalashtirilgan tarzda yondoshgan holda ko'riladi.

14. Muassasa tarbiyalanuvchilarining ilmiy bilimlar asoslarini, tadbirkorlik, mehnat va boshlang'ich kasb malakasini davlat standartiga muvofiq holda o'zlashtirishni bolalarning shahxsiy ijodiy qobiliyatlarini va axloqiy fazilatlarini o'stirishni ta'minlaydi.

15. Mehribonlik uyi bolalar va o'smirlar umumiy ta'limini, tarbiyalanuvchilarning salomatligini muhofaza qilish, ularning huquqlari turmushini tashkil etish shakl va usullarini tanJashda mustaqiJdir va buning uchun belgilangan tartibda javob beradi.

16. Mehribonlik uylaridagi ta'lim va tarbiya ishlarida tillardan foydalanish «O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni bilan tartibga solinadi.

17. Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar uchun mehribonlik uylari o'z faoliyatini maktabgacha va maktab yoshidagi tarbiya dasturiga muvofiq tashkil qiladilar.

18. Tarbiyalanuvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish ularning bo'sh vaqtlarini va dam olishlarini tashkil qilish maqsadida mehribonlik uylarida ham muassasaning, ham boshqa davJat va jamoat hamda hususiy tashkilotlarning mablag'lari hisobiga turli klublar, to'garaklar, studiyalar tijorat va ishlab chiqarish bilan shug'ullanadigan korxonalar tashkil qiladi. :

Mehribonlik uylarining tarbiyalanuvchilari, mulkchilik shakllaridan qat'iy nazar, madaniy estetik, tabiiy-ilmiy, texnik, sport va boshqa yunalishdagi maktabdan tashqari maussasalar ishlarida qatnashishlari mumkin.

19. Tarbiyalanuvchilarning madaniy - ommaviy, sport va mehnat faoliyatining turli shakllarida qatnashishi tashabbuskorlik, mustaqillik va vijdoniylik tamoyillari asosida amalga oshiriladi.

20. Mehribonlik uylarida amaldagi qonunchilikka muvofiq o'z yo'riqnoma va nizomlari asosida faoliyat ko'rsatadigan bolalar yoshlar jamoatchilik tashkilotlari va birlashmalari tashkil qilishi mumkin. va mehnat tarbiyasini tanlashga tabaqalashtirilgan tarzda yondoshgan holda ko'riladi.

14. Muassasa tarbiyalanuvchilarining ilmiy bilimlar asoslarini, tadbirkorlik, mehnat va boshlang'ich kasb malakasini davlat standartiga muvofiq holda o'zlashtirishni

bolalarning shahxsiy ijodiy qobiliyatlarini va axloqiy fazilatlarini o'stirishni ta'minlaydi.

15. Mehribonlik uyi bolalar va o'smirlar umumiy ta'limini, tarbiyalanuvchilarning salomatligini muhofaza qilish, ularning huquqlari turmushini tashkil etish shakl va usullarini tanJashda mustaqiJdir va buning uchun belgilangan tartibda javob beradi.

16. Mehribonlik uylaridagi ta'lim va tarbiya ishlarida tillardan foydalanish «O'zbekiston Respublikasining davlat tili haqida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni bilan tartibga solinadi.

17. Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar uchun mehribonlik uylari o'z faoliyatini maktabgacha va maktab yoshidagi tarbiya dasturiga muvofiq tashkil qiladilar.

18. Tarbiyalanuvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish ularning bo'sh vaqtlarini va dam olishlarini tashkil qilish maqsadida mehribonlik uylarida ham muassasaning, ham boshqa davlat va jamoat hamda xususiy tashkilotlarning mablag'lari hisobiga turli klublar, to'garaklar, studiyalar tijorat va ishlab chiqarish bilan shug'ullanadigan korxonalar tashkil qiladi.

Mehribonlik uylarining tarbiyalanuvchilari, mulkchilik shakllaridan qat'iy nazar, madaniy estetik, tabiiy-ilmiy, texnik, sport va boshqa yunalishdagi maktabdan tashqari maussasalar ishlarida qatnashishlari mumkin.

19. Tarbiyalanuvchilarning madaniy - ommaviy, sport va mehnat faoliyatining turli shakllarida qatnashishi tashabbuskorlik, mustaqillik va vijdoniylik tamoyillari asosida amalga oshiriladi.

20. Mehribonlik uylarida amaldagi qonunchilikka muvofiq o'z yo'riqnoma va nizomlari asosida faoliyat ko'rsatadigan bolalar yoshlar jamoatchilik tashkilotlari va birlashmalari tashkil qilishi mumkin.

21. Ta'til vaqtida bolalarning dam olishi shahar tashqarisidagi oromgohlarda, dala hovlilarda, shuningdek turist, sport sog'lomlashtirish oromgohlarida, dam olish uylarida, sanatoriyalarda, mahaliy hokimiyat va boshqaruv organlari tomonidan ajratilgan bepul yo'llanmaiar bo'yicha tashkil etiladi.

22. Ta'lim, mehnat, dam olish va turli tadbirlarning tabiiy pedagogik jihatidan uyida kecha kunduz doimiy bo'lishlarini hisobga olgan holda tuziladi va muassasa Kengashi tomonidan tasdiqlanadi.

III. Tarbiyalanuvchilar

23. Mehribonlik uyiga yil davomida qo'yidagilar qabul qilinadi :

A) yetim bolalar.

B) sud qarori bilan ota-onasidan ajratib olingan bolalar.

S) hukm qilingan, ota-onalik huquqi mahrum etilgan, uzoq muddatli davolanishda bo'lgan yoki O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi bilan belgilangan tartibda huquqiy muomalaga layoqatsiz deb topilgan, shuningdek, turarjoyi aniqlanmagan ota-onalarning bolalari. 24. Mehribonlik uyiga ko'p bolali, kam ta'minlangan oilalarning bolalari ham ushbu oilalarni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash maqsadida vaqtincha qabul qilinadilar. Shuningdek, mehribonlik uyiga yolg'iz onalarning farzandlari yoki faqat ota-onasidan bittasi (otasi) bo'lgan bolalar ham vaqtincha qabul qilinadilar.

25. Mehribonlik uyiga yo'llanma balog'atga yetmagan bola yashaydigan joydagi shu muassasa tashkiloti tomonidan bo'lgan davlat boshqarish organlari tomonidan beriladi.

26. Mehribonlik uyiga 3 yoshdan 17 yoshgacha bo'lgan bolalar qabul qilinadi.

Jismoniy yoki ruhiy rivojlanish nuqsonlari bo'lgan yetim va ota-onasining qarovsiz qolgan bolalar mahsus umum ta'lim maktab internatlariga yoki mahsus mehribonlik uyiga yuboradilar.

27. Mehribonlik uyiga yuboriladigan har bir bola uchun quyidagi hujjatlar taqdim etiladi

a) davlat muassasasiga yo'llanma.

b) hokimlikning bolani mehribonlik uyiga joylashtirish haqidagi qarori : (qarorda balog'atga yetmagan bola, to'liq ma'lumotlar bo'lishi shart)

s) tug'ilganlik to'grisida ma'lumotnoma, guvohnoma bo'lmagan taqdirda bolaning yoshini tasdiqlovchi ekspertiza xulosasi taqdim etiladi.

d) bolannig sog'ligi haqida tibbiy hujjatlar (tibbiy tekshirishlar natijalari ilova qilingan holda)

e) ma'lumoti haqida hujjat (maktab yeshidagi bolalar uchun)

f) ota-onasi yoki bolani asrab qolgan kishilar haqidagi ma'lumotlar (ota-onasining vafoti haqida guvohnoma nusxasi), sudning hukmi va qarori, ota-onasining surunkali kasalligi yoki qidiruvda ekanligi haqidagi, ota-onasining yo'qligi yoki ularning o'z farzandlarini tarbiyalay olmasligi haqida

j) bolaning turmush sharoiti va tarbiya haqidagi tekshiruv dalolatnomasi

g) bolaning aka-ukalari, opa-singillari va boshqa yaqin qarindoshlari mavjudligi va ularning yashash joylari haqidagi ma'lumotnoma

h) bolaning ota-onasidan qolgan mol-mulki (agar bor bo'lsa) ruyhati, bu mulkning qayerda joylashganligi, uni saqlash uchun javobgar shaxslar haqidagi ma'lumoti

i) bolaning ota-onasidan qolgan mol—mulki

r) bolaga turar joy berkitilganligi to'g'risidagi hujjatlar.

1) pensiya oluvchi bolalrining pensiya daftarchasi, bola foydasiga alimentlai undirish haqidagi sud qarori omonot daftarchasi.

Bolani mazkur ustavning 24-bandiga muvofiq mehribonlik uyig' joylashtirishda yo'qorida ko'rsatilgan hujjatlar taqdim etiladi. Bu holda «f», «g» «h», «r», «1» kichik bandlarida ko'rsatilgan hujjatlar taqdim qilinmaydi. . Bir oilaning a'zolari bo'lgan bolalar va o'smirlar yoki qarindoshlar bii muassasaga yuboriladilar. Tibbiy yordam ko'rsatishda sabablarga ko'ra ushbi bolalarni alohida tarbiyalash kerak bo'lgan hollarda bundan mustasno.

9. Tabiyanuvchilarning maktabgacha tarbiya mehribonlik uylaridan mehribonlik uylariga o'tkazib 1 iyundan 25 avgustga qadar amalga oshiriladi. ;

Sog'likni saqlash ta'lim muassasalaridan bolalarni maktabgacha tarbiya mehribonlik uyiga qabul qilish bola 3 yoshga to'lgandan so'ng ushbu ustavning 27-bandiga muvofiq amalga oshiriladi.

30. Bitirib chiqayotgan yoki mehribonlik uyidan boshqa joyga o'tkazilayotgan tarbiyalanuvchilarga quyidagi hujjatlar beriladi.

- a) tug'ilganlik haqida guvohnoma, 16 yoshga to'lganlarga esa pasport ham
- b) davlat muassasalaridagi bo'lgani haqida ma'lumotnoma
- s) sog'lig'i haqida ma'lumotnoma (tibbiy hujjatlar)
- d) ma'lumot to'g'risida hujjat (maktab yoshidagi bolalar uchun)
- e) ota-onasi yoki yaqin qarindoshlari haqida ma'lumotnoma f) bolaning mol-mulkka, pul mablag'lariga, turar joyda o'zi yoki ota-onasiga qarashli bo'lgan egalik qilish huquqini tasdiqlovchi hujjatlar yig'ma jildidagi boshqa hujjatlar.
- G) muassasani bitirib ketayotganda bola moddiy va pul nafaqasi olganligini tasdiqlovchi hujjat.

M. Tarbiyalanuvchilarning mehribonlik uylarini bitirib chiqayotganligi haqida qaror muassasa Kengashi tomonidan qabul qilinadi va mehribonlik uyi bevosita bo'ysunadigan davlat ta'limini boshqarish organlari tomonidan tasdiqlanadi.

Tarbiyalanuvchilarning o'z ota-onalari yoki qarindoshlari yoniga qaytib borishlari munosabati bilan ularni mehribonlik uyidan chiqarish Ustavining 31-bandiga muvofiq va bolalarning yilning qaysi davri va qaytishining sababidan qat'iy nazar, bolaning turar joyidagi davlat ta'limini boshqarish organlarining tegishli xulosasi mavjud bo'lganda amalga oshiriladi.

32. Mehribonlik uyi direktori bolalarni qabul qilish va ularni muassasadan chiqarish uchun ushbu Ustav talablariga muvofiq shaxsan javob beradi.

33. Mehribonlik uvlari *tarbiya)anuvchj]larining bilim olish va tarbiyasi toliq davlat ta'minoti asosida amalga oshiriladi.*

34. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilari mazkur Ustavning 1-2 ilovalariga muvofiq oziq-ovqat, kiyim, poyafzal, yumshoq ko'rpa-to'shak bilan ta'minlanadilar.

35. Mehribonlik uylarining tarbiyalanuvchilari kinoteatr, ko'rgazmalar, muzeylar, sport inshootlariga bepul kirish hamda shahar jamoat (shahar atrofi) transport vositalarida (taksidan tashqari) shu jumladan, metroda bepul yurish huquqiga

36. Mehribonlik uyi ma'muriyati bitiruvchilarining ishga joylashishlariga o'quv muassasalarining navbatdagi bosqichga kirib o'qishga zarur yordam ko'rsatiladi.

37. Mehribonlik uyining tarbiyalanuvchilariga hunar-texnika o'quv muassasalariga, oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlariga o'qishga kirayotganda va ishga joylashishganda 3-ilovaga muvofiq bir sidra yangi kiyim-kechak, poyafzal, asbob-anjomlar, shuningdek, belgilangan norma bo'yicha dastlabki hujjatlar uchun bir yo'la pul nafaqasi beriladi.

38. Mehribonlik uylarining bitiruvchilari hunar o'quv yurtini (hunar bilim yurtini, o'rta maxsus va oliy o'quv yurtini) tugatganga qadar, agar mazkur o'quv yurtida yotoqxona bo'lmasa hamda mazkur o'quv yurti va mehribonlik uyi bitta aholi punktida joylashgan bo'lsa, mehribonlik uylarida to'liq davlat ta'minotida yashash huquqiga egadirlar.

39. Mehribonlik uyining sobiq tarbiyalanuvchilari hunar, o'rta maxsus o'quv yurtlarining o'quvchilari, oliy o'quv yurtlarining talabalari dam olish yoki bayram kunlarida u yerda bepul ovqat va turar joy bilan ta'minlanadil.

40. Bitirib chiqqanidan so'ng bir yil mobaynida sobiq tarbiyalanuvchining bir korxonada boshqasiga o'tishi zarurati tug'ilganda, u bir oydan ko'p bo'lmagan vaqt davomida mehribonlik uyi hisobidan bepul ovqatlanishi mumkin va unga qayta ishga joylashishida yordam ko'rsatiladi.

41. Tarbiyalanuvchilar O'zbekiston Respublikasi qonunchiligiga, axloqiy va odob-axloq normalariga, mehribonlik uyining ichki tartib-qoidalariga rioya qilishga, bilimlarini amaliy ko'nikmalarini, kasb mahoratini muntazam puxta egallashga, o'larining umumiy madaniy saviyasini oshirib borishga burchlidirlar.

42. Tarbiyalanuvchilarning boshqa huquq va burchlari O'zbekiston Respublikasi qonunchilik hamda mehribonlik uyi Ustavi bilan belgilanadi.

IV. *Kadrlar.*

43. Mehribonlik uyiga pedagog hodimlar belgilangan kontrakt asosida qabul qilingan. 44. Tibbiy xizmat ko'rsatish muassasasining tibbiyot xodimlari tomonidan (sog'ligni saqlash muassasalaridan tor ixtisosdagi mutahassislarni jalb etgan xolda) amalga oshiriladi, ular (ma'muriyat bilan bir qatorda) bolalarning salomatligi va jismoniy rivojlanishi, davolash profilaktik tadbirlarni o'tkazish sanitariya-gigiyena normativlariga amal qilish, tarbiyalanuvchilarning ovqatlanishi tartibi va sifati uchun javob beradi.

Mehribonlik uylarida davolanish maslahat yordami va o'talغان davolash-sog'lomlashtirish tadbirlari tahlili mahalliy sog'likni saqlash organlari tomonidan amalga oshiriladi.

45. Mehribonlik uylarida ta'lim jarayonini psixologik ta'minlashni psixolog amalga oshiradi.

V. Mehribonlik uyini boshqarish.

46. Mehribonlik uyining davlat-jamoatchilik boshqaruvi demokratiya oshkoralik tamoyillari asosida va muassasa jamoasi bilan jamoatchilikning o'zaro hamkorligida amalga oshiriladi.

Muassasaga umumiy rahbarlikning uning belgilangan tartibda tuzilgan va ish yuritadigan Kengashi amalga oshiradi.

47. Muassasada o'zini-o'zi boshqarish jamoatchilik organlari va Mehribonlik uy Kengashi faoliyat qo'rsatishi mumkin.

48. Mehribonlik uyi bevosita rahbarligini, tegishli davlat ta'limini boshqarish organ belgilangan tartibda tayinlagan direktor amalga oshiradi. Mehribonlik uyi o'quv tarbiya jarayonining ahvoliga va faoliyatiga direktor to'liq javobgardir. , 49. Mehribonlik uyi mazkur ustav asosida faoliyat ko'rsatadi.

50. Har bir Mehribonlik uyida homiylik kengashi tuziladi. U jamoatchilik organi hisoblanadi va o'z oldiga tarbiyalanuvchilarning moddiy ta'minotini yaxshilashga, Mehribonlik uyining moddiy texnika bazasini mustahkamlashiga yordam berishni maqsad qilib qo'yadi. Homiylik kengashi o'z faoliyatini O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tasdiqlagan Nizom asosida amalga oshiradi. ;

VI. Moliyaviy xo'jalik faoliyatL

51. Mehribonlik uylarining moddiy-texnika bazasi, zarur imoratlar, sport inshootlari, yer kamunikasiyalar, asbob anjomlari, transport vositalari va o'qitish, tarbiyalanishda hamda ta'lim - tarbiya sohasidagi boshqa vazifalarni hal etishda

foydalaniladigan (muassasaning o'ziga xos hussusiyati bilan bog'liq bo'lgan boshqa mol - mulkdan iborat bo'ladi).

Muassasaning binosi texnika havfsizligi qoidalari hamda sanitariya gigiyena qoidalariga muvofiqijihozlanadi va foydalaniladi.

52. Mehribonlik uylarini mablag' bilan ta'minlash va ularning moddiy texnika bazasini rivojlantirish davlat normativlari asosida respublika hamda mahalliy byudjetlar (muassasa kimning tasarrufida ekanligiga qarab) va qo'shimcha manbalar hisobiga amalga oshiriladi.

Moddiy texnika bazasini rivojlantirish, shu jumladan loyihalash va qurish jahon amaliyoti hisobga olgan holda ustivor tartibda normativ asosida amalga oshiriladi.

53. Quyidagilar mablag' bilan ta'minlanishning qo'shimcha manbalari hisoblanadi.

Qo'shimcha ta'lim xizmatlari ko'rsatishdan, amaldagi qonunchilik bilan taqiqlanmagan boshqa tijorat faoliyati turlaridan tushgan mablag'lar. Muassasaning o'quv ishlab-chiqarish ustaxonalari, korhonalari, sexlari va xo'jalik mahsulotlarini sotishdan, binolar, inshootlar, asbob-anjomlar va transportni ijaraga berishdan tushgan daromad sifatidagi mablag'lar. Mahalliy hokimiyat va boshqaruv organlarining dotasiya tarzida berilgan mablag'lari, banklarning kredit Korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, alohida shaxslar qilgan hayr-ehson pullari va qimmatbaho ashyolar. Mehribonlik uyi kengashi kushimcha manbalar orqali olingan mablag'lardan mustaqil foydalaniladi. Muassasalarning byudjet va byudjetdan tashqari mablag'lari olib qo'yilmaydi.

Yil oxirida ko'plab qoladigan pul mablag'lari qoldig'i, olingan manbalardan qat'iy nazar, olib qo'yilmaydi va ta'lim muassasasi kengashining hohishiga binoan sarflanadi.

55. Mehribonlik uylari mavjud ish haqi mablag'lari dcirasida stavkalariga lavozim maoshlariga tabaqalashtirilgan qo'shimchalar belgilash hamda mehnatga haq to'lash va uni rag'batlantirishni tashkil etishning shakllarini mustaqil ravishda qo'llash huquqiga ega..

56. Muassasada buhgalteriya va statistika hisobini yuritish tartibi belgilangan tartibda boshqarib boriladi. Hisob-kitob operatsiyalari to'lov topshiriqnomalari va chek daftarchalari bo'yicha amalga oshiriladi.

57. Muassasaning hujjatlarini uyushtirish ishlari O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi belgilangan tartibda olib boriladi.

VII. Xalqaro hamkorlikda qatnashish.

58. Mehribonlik uylari, qonunchilikda belgilangan tartibda, hozirgi davrda yetimlik, yetim bolalar va ota-onasining qarovsiz qolgan bolalar ta'limi muammolari bo'yicha xalqaro hamkorlik ishlariga qatnashish huquqiga egadir.

Izohlar:

1) Yozgi sog'lomlashtirish davrida (90 kungacha), yakshanba, bayram va ta'til kunlarida ovqatlanish harajatlarning amalda qaror topgan pul hisobidagi normasi har kishiga kuniga 10% oshiriladi.

2) Ba'zan oziq - ovqat mahsulotlarini O'zbekiston Respublikasining sog'liqni saqlash vazirligi tasdiqlangan asosiy ovqatlantirish normalari bo'yicha mahsulotlarning ta'minlash jadvaliga muvofiq almashtirishga ruxsat etiladi. Ovqatlantirish ushbu maqsadlar uchun belgilangan mablag'lar doirasida tashkil etiladi.

3) Mehribonlik uylari direktoriga tarbiyalanuvchiga ta'til, yakshanba va bayram kunlarida qarindoshlari yoki alohida fuqarolarni oilasida bo'lean vaqt uchun, shuningdek kasal bo'lgan davr uchun ovqatlantirish normalariga muvofiq oziq-ovqat mahsulotlari yoki ovqatlantirishga pul harajatlari doirasiga naqd pul berish huquqi beriladi.

Bunday qarorlar, Nizomlar Mehribonlik uyida tarbiyalanayotganlar hayoti uchun, kelajagi uchun juda katta ahamiyatga ega.

Respublikamiz yuqorida keltirilgan Nizom yoki qarorlarni chiqaribgina qolmay, uni amalga oshirishda ham salmog'li ishlarni amalga oshirmoqda, bir so'z bilan aytadigan bo'lsak Mehribonlik uyilaridagi tarbiyalanuvchilar davlatimiz qaromog'ida

Men bu fikrlarimni «Saodat» jurnalining adabiy hodimi Dilorom Ismoilovaning bir chiroyli she'ri bilan izohlamogchiman:

Men sent bagr'imga bosaman.

Yurakdan qon yang'lig' otildi sadoOh,
fig'on tutunin hidladi samo
Qulog'imga kelar hasratli nido
Yig'lama, yig'lasang ezilgan ko'ngil
Kel yoshingni artib qo'yayin, singlim.

Otang ketgan bo'lsa, osmonga ketdi
Kim biladi balki jannatga ketdi
Quzg'unlar chumchuqning inini
titdi. Padariga qo'lin ko'tarsa inson
Ikki dunyo bo'lmas mushkuli oson.

Yurtim deb qayg'urma Islom otang
bor Qatoringda turgan noring og'ang
bor Boshingni tik ko'tar turmagin
hayron Yoshlaringni artib qo'yay,
ukajon.

Yoridan ajralsa chidaydi odam Dosh berarkan tashlab ketsa ota ham Qon
yutib kuzatdim seni volidam Vatangado bo'lish yomondan yomon.

Mehrga zor ersang, toparsan bir kim Ayvoningda bo'lar muhabbat ustun
Qorning ham to'yadi, ust boshing butun Yarador qalbingga qo'ygancha
malxam, Qoshingga keladi mehribon vatan.

Men ham bir opangday dardingga sherik Turibman, yuragim bo'linib tirik,
Shodligimiz yutgan yalmog'iz tirik Bizlar yaqin bo'lsak go'yo qoshu-ko'z
Inson, o'lar ishi albat bo'lar fosh.

Yuqotish emasdir menga begona

Yetimlik aylagan dilimni pora Birgalashib endi topaylik chora

Yig'lama, yig'lasang buzilar ko'nnglim

Men seni bag'rimga bosaman singlim.

2.2. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatini qaror toptirish tizimi

Bugungi kunda tarbiya maskanlarining asosiy vazifasi bolalarni kelgusida hayotga tayyorlashdir. Bolalar uyida bunga mas'ul shaxslar e'tibor beryapti desak mubolag'a bo'lmaydi. O'zbekiston mustaqil davlat bo'ldi. Endi biz milliylikka yanada ko'proq e'tibor bera boshladik. Bolalarga o'zbekona urf-odatlar o'rgatilyapti.

Bolalar uyidagi yetimlarni mehnatsevarlik , ruhida tarbiyalash maqsadida shahrimizdagi Mehribonlik uyida tajribalarni o'rgandik.

Ushbu Mehribonlik uyining tarbiyachisi Hilola opa Ostanova bilan suhbatlashganimizda:

«Men bolalarimning kelgusi hayoti haqida ko'proq o'ylayman. Ular hayotda o'z-o'zini topa olarmikan? Ular kelajakda bir-birlari bilan aka-uka do'st-inoq bo'lib qolisharmikan? Mana shu uylar menga ko'proq tinchlik bermaydi. Bolalarim bilan gohi-gohida alohida-alohida suhbatlashaman. Kelgusi hayoti to'g'risida onalik nasihatlarini beraman va tarbiyaviy tadbirlarimni, ochiq tarbiyaviy soatlarimni ko'proq oila, mehnatsevarlik , mavzulariga bag'ishlayman».

Bolalar oilaning sir-asrorlaridan voqif bo'lib, kelajakda do'stlari bilan hamfikir bo'lib yashasin deb, «Kelin salom», «Alla aytish», «Navro'z» haqidagi sahna ko'rinishlarini bolalar ijrosida sahnaga olib chiqdik. Ushbu tarbiyaviy tadbirimizni biz «Assalom yangi kun» deb nomladik.

*«Assalom yangi
kun». Zalda bahor valsi yangraydi.*

1-b. Tog'larning bag'ridakori bo'lsaham
Ayoqning aytajak zori bo'lsa ham
Qarg'alarining hali qari bo'lsa ham
Qishning beshigiga beladi bahor
Navro'zni yetaklab keladi bahor.

2-b. Daraxtlar shohida qular kurtaklar G'unchalar
lab ochar gulgun tilaklar Yulduzlar ko'zidan
to'kib kurtaklar : «Quyoshning yuzini siladi
bahor Navro'zni yetaklab keladi bahor.

1-b. Assalomu alaykum qishni ayozli kunlaridan zerikib, bahor faslini, ya'ni Navro'zni intiqlik bilan kutgan azizlar!

2-b. Assalomu alaykum fasli bahorga quchog'ini yoyib, chehrasini Navro'z quyoshi balqib turgan aziz mehmonlar, qadrli mehribonlik uyi jamoasi shirindan shakar bolajonlar.

1-b. Bahor - bu yasharish va yangilanish fasli hisoblanadi.

2-b. Azizlar biz sizlarni Navro'zi olam yangi kun bilan tabriklaymiz. «Temuriylar» va«Humo» guruh bolalari ajoyib bir Navro'z sayli tayyyorlaganmiz.

1-b. Hozir sizlarni biroz bo'lsa-da hushnud etish maqsadida, Navro'z sayliga taklif qiladi.

Nodir: Eh, ey, odamlaru odamlar

Bog'da bitgan bodomlar.

Eshitmadim demanglar
Eshitganlar jilmanglar.

Mnada bahor valsi yangrao holalar kirib keladi: Fasli
navbahor keladi...

Zokir: Navro'zni yetaklab keladi bahor! Nomlangan she'r aytib turadi.

2-b. Azizlar saylimiz yanada chiroyli o'tishi uchun qadimiy qo'shiklarimizni ham
bireslabolaylik.

Lolacha, olma pishganda, yallo-yallo, kim oladi, boychechak.

Abbos: Salom ko'm-ko'k bahorim Sherzod: Qanday go'zal bahor chog'i.

Bobomurod: Navro'z muborak O'zbekistonim. Raqs: *Andijon polkasi.*

Nodir, Feruz.

1-b, Navro'z qutlug' so'z. Navro'z so'zi forsha so'zdan olingan bo'lib, Navro'z -
yangi, ro'z - kun, ya'ni yangi kun demakdir.

2-b. Voy bolalar, mahallamizdagi Holida momoni borib ko'rdilaringizmi? Axir u kishi
100 yoshga kirdilar

Nilufar: Yuringlar birgalikda borib ko'ramiz.

Buvi: Bolalarim biz Navro'zga deb sumalak pishirmoqchi edik, shuni birgalikda
pishiraylik.

2-3 kampir: Qozonga sumalak soladi va qo'zg'ab turadi.

Sumalakjon, sumalak.

Men senga jonim halak

Sumalak qadim ovqat

Uni pishirib berish

An'anaviy bir odat.

Bug'doyni avval olib,

Taxtaga yayratamiz.

Haftalab suvni sepib

Bahorday yayratamiz.

layyor bo'lgan bug'doyjon
Yanchib-yanchib ezilar Suvi
siqib olinib Dosh qozonga
solinar.

I Sumalakj on sumalak
Men senga jonim halak
Sen pishib chiqqaningda
To'yib-to'yib bir yalay.

Sumalakni ham qozonga soldik, endi bir qo'shiq aytib yayraylik.

[Halima: Sumalagim qozonlarda qaynaydi

Uni ko'rib, bahri dilim yayraydi

Hamma dardni shifosidir - sumalak

Bayramlarda yayrab qo'shiq aytamiz

Har qo'shiqni jo'shib-jo'shib aytamiz

Hamma dardning shifosidir sumalak

Yesajoning rohatidir sumalak.

Nasiba: Boychechak chiqibdi, bugun Navro'z ekan,

-U.Hamma bir-birigajigar so'z ekan

Olam ham barobar kecha-kunduz ekan

Boychechak chiqibdi bugun Navro'z ekan.

Mavjuda: Yangi yilingiz muborak bo'lsin, hoy bobo

Yangi yilingiz muborak bo'lsin, hoy momo

Yangi yilingiz muborak bo'lsin hoy ona

Boychechak chiqibdi bugun Navro'z ekan.

Kelin salom bo 'ladi. Buvi: Kelinjon bolamni olib keling, men uni ovutay, bolam yig'lab ketdi.

Xolidaxon xoni
Qora bug'doyni noni
Hamma yomon ko'zga ham
Onasining joni.

Bolaginamning bolasi Ko'zimni oqu-
qorasi Onasini ovvorasi Voy-voy
joningdan aylanay Ko'zlaringdan
aylanay. Erka bolamdan aylanay

Keling bolam, bolamni alia aytib uxlatiing

Alla qo'shig'i.

Bobomurod: «Kovushim» qo'shig'i. Shaxnoza, Mavjuda: «Ko'za ko'tarib oyijon» qo'shig'i. Qo'shiq: «Deydiyo». Folklor.

1-b. Keldi Navro'z navbahor
Ochildi gul lolalar
Har shohida bulbullar
Nola qiladi zor-zor.

Aytishuv: Nodir, Nilufar.

Gul bazmi: «Xumo» qizlari bilan «Temuriylar» yigitlari bellashadilar.

Arqon tortish: Ikki guruh bolalari kuch sinashadilar.

Abbos, Bobomurod, Aziz: Navro'zning muborak she'rini aytib beradila

2-b. Boriga baraka degan elimga

Mayizni qirq bo'lib yegan elimga
Deymiz rizq-ro'zingiz muborak bo'lsin
Navro'z ayyomingiz muborak bo'lsin!

1-b. Bolalar ulg'aying jayra kabi shoh

Onalar yig'lamang g'ariba munglig'

Beva-bechoraga deng ko'ngli shodlik.

Shohona kezingiz muborak bo'lsin!

Navro'z ayyomingiz muborak bo'lsin!

2-b. Aziz tomoshabinlar, bolajonlar. Biz «Xumo» va «Temuriylar» guruhi bolalari bilantayyorlagan qisqacha dasturimiz nihoyasiga yetdi.

1-b. Sizlarni ozgina bo'lsada, kayfiyatingizni ko'targan bo'lsak, dilingizni ravshan qilgan bo'lsak o'zimizni baxtiyor his etamiz.

2-b. Yana bir marta sizlarni Navro'z bilan qutlaymiz

Bunday tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazish bolalar tarbiyasiga juda katta ijobiy ta'sir ko'rsatadi deb o'ylayman. Mana shunday tadbirlardan tashqari ularga hayotni o'rgatish maqsadida tarbiyachi pedagoglar ularga buvisi-yu bobosidan, otasi-yu onasidan yoki aka-opalaridan eshitishi lozim bo'lgan ertaklarda aytib berishlari lozim. Masalan, bir hikoyatni oladigan bo'lsak.

Bir qishloqda ikki oshna yashar ekan. Ular bir-birlariga shunday qadrdon ekanlarki, xatto bir mavzuni ham o'rta baham ko'rar ekanlar. Birining oti Husan, ikkinchisining oti Muhammad ekan. Nima bo'libdi-yu, Husan og'ir kasal bo'lib, o'rnidan turolmaydigan bo'lib qolibdi. Yosh yigitning umri tugayotganida hatto, o'limning ham ichi achishib bunday debdi: «Men ota-onangdan umr so'rayman sen yashashing kerak»,.

Xusan bu taklifga rozi bo'libdi. Shundan so'ng o'lim yigitning otasiga murojaat qilibdi: «Ey ota, sevimli o'g'lingni chindan ham yaxshi ko'rsang, umringni ozginasini unga qarzga bergin». Ota nima deyishni bilmay, picha lol turib qolibdi. O'lim yana: «O'g'lingni yaxshi ko'rsanmi?» - deb so'rabdi undan. Ota: «Yaxshi ko'rganda qandoq, kerak bo'lsa umrimning yarmini ham undan ayamayman», - debdi. «Yarmini emas, - debdi o'lim - ozginasini bersang bo'lgani. Men uni o'zim bilan birga olib ketmayman».

O'gil uchun umrini berishga rozi bo'lgan ota ham bir qarorga kelishdan oldin o'ylanib qolibdi. Har Qalay, jon shirinda! Shundan keyin o'lim Husandan: «Eng yaqin kishilaringdan yana kim qoldi?» - deb so'rabdi. «Muhammad degan bir do'stim bor», deb javob beribdi Husan. O'lim Muhammadning oldiga borib, bor gapni aytibdi. Do'stiga ichi achishishdan Muhammad sira ikkilanmasdan: «Umrinning ozginasini emas, do'stim uchun borini ola qol», - debdi.

Bu taklif o'limning ham ko'nglini yumshatibdi. Qanday bo'lmasin Husanni saqlab qolishga harakat qilibdi. Shu tufayli hayotning oldiga boribdi.

- Hayot sen bilan bir ashaddiy yovmiz, lekin bir yigitning umri tufayli sening oldingga keldim, o'sha yigitga Muhammad degan do'sti butun umrini berishga va'da qildi. Marhamat qilgin, ularga ko'proq umr bergin. Men ham shunga roziman, - debdi o'lim.

Bu taklifga hayot ham rozi bo'libdi. Muhammadning do'stiga sadoqati sababli Xusanga qo'shimcha hayot baxsh etilibdi. Shunday qilib ikki do'stning bir-biriga bo'lgan sadoqati va inoqligi o'limni ham chekintiribdi.

Oshnolar bo'lishsa chin qadrdon,

O'limni yengishga topilar imkon, - deganlaricha bor-da!

Darhaqiqat, «Do'stlik» so'zi elimizda muqaddas sanalib, mo'jizalar kaliti, omad, baxt-saodat omili deb ataladi. Haqiqatdan ham, qo'shiqdek jarandor, osmondek musaffo, olmosdek jiloli, po'latdek mustahkam, quyosh nuridek qaynoq va yoqimli, mehriyohdek hayotbaxsh, bu so'zning zaminida olam-olam ma'no yotadi. Insonning azal-azaldan o'ziga do'st izlashi, quvonch va tashvishlarini u bilan baham ko'rishga intilishning boisi ham shunda.

Xalq do'sti yuq kishini baxtsiz kishi deb ataydi. Do'stlari ko'plar esa dunyodagi eng baxtli insonlardir. Xalqimiz do'stlik va ,ni azal-azaldan qo'shiqqa solib ko'ylib, bu haqda dostonlar to'qib, afsonalar yaratgan. Bu mavzu xalqda, uning og'zaki ijodida asosiy mavzulardan hisoblanadi.

Do'stlik tufayli bahodirlar haybatli tog'larni teng ajratib, o'zlariga yo'l ochadilar, azim daryolarni kechib maqsad tomon olg'a intiladilar. Chulu-

biyobonlarni, bog'-rog'larga aylantiradilar. Do'shmanlarni mag'lub qiladilar, baxt-saodatga erishadilar. Masalan, bunga bir masalni keltiradigan bo'lsak.

MASAL

«Kuchda menga teng keladigan yo'q. Mening qudratim oldida hech narsa bardosh bera olmaydi. Istasam, dov-darahtlarni ildiz-pildizi bilan sug'urib uloqtiraman. Eh, qahrim oldida bu ham hech gap emas. Xohlasam tog'ni talqon qilib, boqqa, bog'ni esa soyga uloqtira olaman. Puflasam quyosh yuzini to'sib, daryo o'zanini o'zgartira olaman. Ha men dahshatliman», - deb maqtanadi Bo'ron.

-Yo'q, sen menchalik emassan, - dedi Jala. - Mana meni zo'r desa bo'ladi. Jahlim chiqib bir qo'ysam bormi, seni tinchitaman, yer yuzini suvga bostiraman. Senlar qochishga joy topolmay qolasanlar.

-E, namuncha maqtanmasalaring - javob qildi unga Daryo. - Sen , Bo'ronvoy, menga yo'liqqaningda, o'z-o'zingdan tinchlana boshlaysan. Jalavoy, sen menga qo'shilganingdagina kuchlisan, bo'lmasa, sen zamin oldida hech narsa emassan, yutib yuboraman. '

- Nimalar deb vaqillayapsanlar, deya jahl qildi Quyosh. - Meni haroratinga bardosh berolmay, hammang to'rt tomonga qochasan. Bo'ron, sen yer tishlab qolasan. Daryo seni qurib qaqshaysan. Jalavoy bo'lsa qurib qolganini o'zi ham sezmay qoladi. Haroratimni bilasanlar-ku.

- Bekordan bekorga tortishavermay, yaxshisi kim kuchliligini odamzoddan so'ray qolaylik, - debdi : Daryo

-Bo'pti, - debdi Jala jahlidan tushib-men roziman!

- Men ham! - debdi Bo'ron o'zini bosib olib Daryoga. Ularning so'zini Quyosh ham ma'qullabdi. Bo'ron, Jala, Quyosh, daryo odamzodning oldiga borishibdi.

- Ey odamzod, sen bizga bir muammoni hal qilib bermasang, oqibati yomon bo'ladiganga o'xshaydi, -debdi Quyosh tabassum bilan.

- Bajonidil, - javob qilibdi Odam.

- Dunyoda eng zo'r kim? - Menmi yo boshqami? - so'rabdi birinchi bo'lib Bo'ron.

- Yo'k sen emassan. Seni jilovlab quyuvchi kuch-qudrat bor! -javob beribdi odam.

- Bo'lmasa menmi? - oraga suqulibdi Jala.
- Sen ham emassan. Sening yo'lingni to'sa oladigan bor!
- Bo'ron, Jala bo'lmasa, men zo'r ekanman-da -debdi Daryo.
- Dunyoda shunday bir kuch borki, u seni jilovlab olib, istamagan kuyga sola

Oladi.

Odamning bu so'zlarini eshitgan Quyosh:

- Men eng zo'rman, deb aytmabmidim, deya mag'rurlanib qaxringa olsam yeryuzini butkul jizganak qila olaman.

- Ey, Quyosh, ko'p katta ketma, u seni ham o'z izmiga sola oladi.

- Hoy odamzod, qani ochiq ayt, bizdan ham zo'r kim o'zi? - so'rashibdi Quyosh, Bo'ron, Jala, Daryo.

- Ahillik, do'stlik! - debdi Odam. Ahillik, do'stlik bor joyda senlar hech narsa emassan. Daryodan zur, Jaladan kuchli, bo'rondan qudratli, Quyoshdan haroratli bu - ahillik, mehnatsevarlik birodarlikdir.

Do'stsiz boshim

Tuzsiz oshim.

Mehribonlik uyidagi kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarga bunday tarbiyaviy tadbirlar o'tkazishimiz, ertaklar, hikoyalar, masallar aytib berishimizning asosiy sababi ularning bir-birlariga iliq munosabatda bo'lishlari, doimo do'stlikda hayot kechirishlarini o'rgatishdan iboratdir.

Mehribonlik uylarining kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilarini mehnatsevarlik , ruhida tarbiyalashga doir olib borgan tajriba sinov ishlaridan asosiy maqsadimiz: bolalar uyi sharoitida tarbiyalanayotgan bolalarda ota-onaga, do'stga, o'rtoqqa, ijtimoiy borliqqa yuksak axloqiy munosabat, tushuncha, bilim va ko'nikmalarni shakllantirish yo'llarini izlab topishdan iborat edi.

Bu maqsadga erishish uchun dastlab tajriba-sinovning asosiy mezonini sifatida bolaning ruhiy holati, o'qishga bo'lgan munosabati, tarbiyachiga mehribonligi yoki uni sirdosh va fikrdosh deb bilishi, o'rtoq va tengdoshlariga munosabati, ota-onaga yoki qarindoshlarga munosabatlariga asoslandik.

Tajriba ishlarini Navoiy shahridagi Mehribonlik uyidagi *«Temuriylar»* guruhida olib bordik.

Kichik yoshdagi bolalarning maktabdagi do'stlariga bo'lgan munosabati yuqori, lekin ularning nutqini rivojlanmaganligi o'qishga bo'lgan munosabatini susaytirishi mumkin.

Bolalarning bir-birlariga qilayotgan munosabatlarini ijobiy baholash mumkin. Biroq ularning ba'zilarida o'quv mehnatiga, bir-birlariga mehnatsevarlik, munosabatlari u darajada yuqori emas. Buning sabablari ularning har xil millatdan ekanliklari bo'lishi mumkin. U yerda o'zbek, rus, totor, ukrain, ozarbayjon, va boshqa millatdagi bolalar tarbiyalanadi.

Mehribonlik uyidagi bolalarning baxti, kelajagi va tole'i uchun davlatimiz ularning har bir bir olam ekanligini hisobga olgan holda ularni tarbiyalashni, qornini to'q, ust-boshini but qilib, o'qitishni o'z zimmasiga olgan va buni to'la-to'kis bajaryapti. Baxtga qarshi bilib ko'rib turgan bolalarning ota-onalari, qarindosh-urug'lari bunday yaxshiliklarni sistemol qilib, oradagi mehr-muhabbatu ilqlikni shafqatsizlikka almashtiryaptilar.

Biroq bunday ota-ona yoki qarindosh-urug'larda bo'lmagan mehr-muhabbat ba'zi bir ota-onalarda uchrab turadi. Lekin, afsuski, ularda mehr-muhabbat, o'z farzandiga bo'lgan ota-onalik hissi boru, lekin moddiy jihatdan qiyinchiliklar talaygina.

Shuning uchun ham bolalarda har xil harakterlilik mavjud. Bunday har xil harakterlilikni bartaraf etib, ularni do'stlik-, insof-diyonatli, vatanparvarli, bilimli, kelajakda mustaqil O'zbekistonimizga o'z hissinini qo'shadigan tarbiyali yoshlar qilib tarbiyalash asosan mehribonlik uyida faoliyat ko'rsatayotgan tarbiyachilardan katta mas'uliyat talab etiladi.

Ha, bizda bolaga bola deb emas, mo'jiza deb qaraladi. Ertangi kunimiz qandoq qarashi bilan baholanadi. Albatta, bugungi kunda oyoqqa turish, bozor munosabatlarini barqarorlashtirish tashvishlarini boshdan kechirayotgan bir paytda, qiyinchiliklar, yetishmovchiliklar istalgancha topiladi. Lekin ana shu qiyinchiliklarni quli bo'lib, amalga oshirilayotgan kelajakli ishlarni ko'rmaslik noshukurlik bo'ladi. Hayot yaxshilik va yaxshi amallarni ko'ra bilish, uni yosh avlod qalbiga yetkazish bilan chiroylidir. Hatto qiyinchiliklardan ham ezguliklar kashf eta olgan ustoz chinakam ustozdir. Mehribonlik uylarida bolalarning eng birinchi himoyachisi ham shu insondir.

Biz yuqorida bolalarni mo'jiza dedik. Lekin u ustoz qo'lidagina mo'jizaga aylanadi.

U yerda tarbiyalanayotgan bolalar oiladan yiroq yashayotganliklari sababli, ularga oilaviy turmush tarzini, oilaviy tarbiyani, urf-odatlarini o'rgatib borish pedagog-tarbiyachilarimizning mahoratiga bog'likdir. Bu borada, albatta o'zbek oilalaridagi urf-odat, opa-singil, aka-ukaga nisbatan do'stona mehr-muhabbatlarimizni nazardan qoldirmaslik zarur.

Bunga misol qilib, o'zbek oilasi opa-akalarning, uka-singillarni tergap tarbiyalashga o'rgatuvchi «*yosh tarbiyachilar maktabi*» vazifasini o'taydi. 7 yoshli opa vodaprovod jumragidan suv ichmoqchi bo'layotgan ukasiga «Umidjon, to'xta! Sovuk suv ichma, tomoging og'riydi» yoki 11 yoshli akasining 7 yoshli singlisiga: «Marhabo, yuzingni chala yuvibsan», «Televizordan uzoqroq o'tir, ko'zing og'riydi», - deya o'qtirishlari va boshqa misollarni ko'plab uchratish mumkin. Sunday misollarni ibtidoiy tibbiy tushunchalarning zamonaviylashib, ota-onalardan bolalarga qanday o'tayotganligiga namunalardir

Biroq, mehribonlik uylarida tarbiyalanuvchilarda bunday tergashlar yoki do'stlik-, munosabatlarini yo'qligini uchratamiz. Bu esa u yerdagi asosiy muammolardan biridir.

Tarbiyalanuvchilarni do'stlik-, ruhida tarbiyalash, ularda do'stona munosabatlarni kuchaytirish, ular o'rtasidagi bo'ladigan nizolarni oldini olish kabi muammolarni hal qilish tarbiyachi-pedagoglarning asosiy vazifalaridan biridir.

Tarbiyachi-pedagoglar tarbiyalanuvchilarga ta'lim tushunchalarini ular ongiga singdirib borishlari zarur.

2.3. Tajriba –sinov ishlarining umumiy tashkiliy tomonlari va mazmuni

O'zbek oilasi xalqimizning eng ezgu ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini, nurli an'analarni bir tomchi suvdagi quyoshdek o'zida mujassam etgan. O'tgan ajdodlar, ota-onalarga, keksalarga izzat-hurmatini farzandlarimiz oilada o'rganishadi. O'sib kelayotgan avlod kamoloti-yu, inqirozi ham oilaga bog'lik. Agar oila sog'lom, ota-onalari ma'naviy fazilatlar egasi, o'zaro ehtiromli, jamiyat qadriyatlariga e'tiborli hamda e'tiqodli bo'lishsa, bunday oilalarda yomon farzand yetishib chiqmaydi. Oila Sharqda azaldan muqaddas hisoblanib kelingan. Biroq, oilaning muqaddasligi bu er bilan ayolning qonuniy nikohdan o'tib, birgalikda baxtli hayot kechirishlari bilangina cheklanib qolmaydi, balki ular nasl-nasabining davomchisi bo'lgan farzandlar, ularning tarbiyasi kamolot kasb etish, xalqi va vatani uchun foydali inson bo'lib voyaga yetishi ham bevosita oilaga bog'liqdir.

Buyuk bobokalonimiz amir Temur oilada davlat ishlaridek munosabatda bo'lganliklari bejiz emas. Masalan, sohibqiron bobomiz farzandlari va nabiralariga kelin tanlashda bo'lg'usi kelinning yetti nasl-nasabini surishtirgan. Chunki u kishi shunday qilgan oila ildizlari baquvvat bo'lib, sog'lom avlod dunyoga keladi deb bilganlar.

Oila o'g'il-qizlarda milliy fe'l-atvori, husni, xulq-tarbiyasi manbai bo'lib ketadi. Ota-onalar bar kuni, bar soatda o'zlari bilib-bilmagan holda tarbiyaviy ta'sir ko'rsatib, bolalarga hatti harakatlar, yurish-turish, so'zlashish, kulish, ovqat yeyish, yuvinish, muomala qilish, mezbon va mehmon mimosabati me'yorlarini singdirib kelmoqdalar. Ayniqsa, o'g'ilni - otalik, qizini - onalik, uy bekasiligiga tayyorlash milliy tarbiyadagi 2 yo'nalish o'g'il va qiz bolalar tarbiyasi mavjudligini ko'rsatadi.

Ota-ona obro'si milliy tarbiyaning asosidir. Aynan shu omil orqali ular farzandlarining ongiga, xulq-atvoriga ma'naviy ta'sir qiladilar. Ota-ona obro'si

o'z-o'zidan paydo bo'ladigan ne'mat emas. U ota-onaning bola tarbiyasi bilan maxsus shug'ullanayotganligi yoki shug'ullanmayotganliklari bilan belgilanadi.

Afsuski, jamiyatimizda bugungi kunda namunali oilalar sonining ortib borishi

bilan bizga, oiladagi notinchlik, ziddiyat, kelishmovchilik, iqtisodiy kelishmovchilik, ayol-erkakning bir-biriga xiyonati, giyohvandlik yoki spirtli ichimliklarga berilishi, qaynona-kelin o'rtasidagi nizolar va shu kabi arzir-arzimas sabablar natijasida oilalarda ajralishlar yuz bermoqda. Ajralishning salbiy asoratlari turli xil holatlarga, ayol va erkak ruhiyatiga, bolalar tarbiyasiga, ota-onalar hayotiga ta'sir etmoqda.

Keyingi vaqtlarda oilaning buzilishi natijasida quyidagi muammolar kuzatilyapti:

- noto'liq oilalar sonining ortishi;
- ajralish natijasida ayol yoki erkak kishining mehnat samaradorligini pasayishi;
- ajralish oldi va ajralish jarayoni ayol va erkak ruhiga salbiy ta'sir etishi;
- ajralish natijasida bolalar otasiz yoki onasiz o'sishi va buni bola shaxsining shakllanishiga, uning tarbiyasiga ta'sir ko'rsatishi;
- noto'liq oilalarda o'sayotgan bolalar oilaviy hayot haqidagi tasavvurini yetarli va to'liq, tug'ri shakllanmasligi, ya'ni ular hayotida er-xotin munosabati, ota-bola munosabatidagi madaniylikni ko'rmasligi, bu esa keyinchalik ularni voyaga yetib oila ko'rganlarida o'z shaxsiy oilasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi;
- aksariyat oilalardagi qiz bolalarda ajrashib ketgan ota orqali erkaklarga nisbatan salbiy hissiyotlarni shakllanishi, ya'ni erkaklarga nisbatan hurmatni yetarli shakllanmasligi, bu esa kelajakda o'zi oila qurganda uning eri bilan bo'ladigan munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin;
- ajralish natijasida oila byudjetida zarar yetishi va hokazolar.

Oilalarning ma'lum bir sabablar bilan buzilib ketishi natijasida oila mevasi bo'lgan farzandlar arosatda qolib davlat himoyasiga, ya'ni mehribonlik uylarida qolib ketmoqda. Bu yerdagi bolalarning kiyinishi, yeb-ichishi, ta'lim-tarbiyasi, oilada ota-onasi qilishi lozim bo'lgan barcha tarbiya jarayonlari

davlat homiyligi ostidagi Mehribonlik uylari zimmasiga yuklatilganligi hammamizga ma'lum. Shunday ekan Mehribonlik uylaridan juda katta mas'uliyat talab etiladi.

«Mehribonlik uyi»ning asosiy vazifasi oilaviy muhitdan mahrum bo'lgan bolalarni ruhiy sog'lomlashtirishga, ijtimoiy mehnat moslashuviga va ijtimoiy-xuquqiy himoya qilishga ko'maklashuvchi uy sharoitida eng ko'p darajada yaqinlashtirilgan muhitni yaratishdir. Ushbu talabdan kelib chiqqan holda shu yerda faoliyat ko'rsatayotgan pedagogik jamoa quyidagi vazifalarni bajarishi lozim:

- O'zbekiston Respublikasining «ta'lim» to'g'risidagi qonuni sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar konsepsiyasi va umumta'lim maktabi haqidagi nizom talablarini bajarishni ta'minlash;

- Birinchi sinf o'quvchilarini lotin alfavitiga asoslangan o'zbek alifbosida o'qitish, e'tibor berish va nazorat ostiga olish;

- «Mehribonlik uyi»ga milliy hunarmandchilik yo'nalishi, tikuvchilik, | zardo'zlik yo'nalishi bo'yicha guruhlar hozirgi zamon talablari asosida jihozlashni ta'minlash;

- Tarbiyalanuvchilarga to'liqsiz o'rta ma'lumot berish, tarbiyalanuvchilarni sababsiz ketib qolishlariga yo'l qo'ymaslik, har bir tarbiyalanuvchilarni va tarbiyachilarga o'zining qilgan va kelgusida qilishi lozim bo'lgan ishlarni chuqur tahlil qilishga o'rgatish;

- O'quv tarbiya ishlarini birgalikda olib borib, tarbiyalanuvchilarni fanlarga qiziqishlarini va ulardagi qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirish.

- Tarbiyalanuvchilarning o'z-o'zini boshqarishni yo'lga qo'yish, ularning , psixologiyasini har tomonlama o'rganish bolalarning dunyoqarashlari va fikrlash qobiliyatlari doirasini Kengaytirish, O'zbekiston xalqiga milliy urf-odatlariga va an'analariga bo'lgan muxabbatini yanada mustahkamlash. Tarbiyalanuvchilarda mehnatga muhabbat ruhini singdirish, mehnat havfsizligi bo'yicha chora-tadbirlar belgilash, mehnat qonunlari, normalariga

qattiq rioya qilish, xuquqbuzarlik va jinoyatchilikni oldini olish uchun ichki tadbirlar tuzish;

Davlat tili xaqidagi qonun tamoyillarini «Mehribonlik uyi»da amalga oshirish, tarbiyalanuvchilarni hayotga tayyorlash, mehnatga muhabbat o'ygotish kasb tanlashga yordamlashish;

- O'quv tarbiyaviy ishlarni ma'muriyat tomonidan qattiq nazorat qilish, o'quvchilar va tarbiyachilarga doimiy uslubiy amaliy yordam berish;

- Ilg'or o'quvchilar va tarbiyachilarning ishlarini o'rganish, umumlashtirish va pedagogik xodimlar o'rtasida ommalashtirish, ularning ijodiy eshitish.

«Mehribonlik uylarida» ana shunday vazifalar amalda qo'llansa, u yerda tarbiyalanayotgan kichik yoshdagi tarbiyalanuvchilar Prezidentimiz orzu qilgan har tomonlama barkamol bo'lib yetishadi.

Bunday vazifalarni amalga oshirishda Navoiy shahridagi mehribonlik uyi ham juda samarali ishlarni amalga oshirmoqda.

Masalan ularning «Mehribonlik uyi» tarbiyalanuvchilari bilan o'tkaziladigan 2005-2006- yillarning ommaviy tadbirlar rejasini oladigan bo'lsak.

E'tiboringizni qarating:

Jfo	Tadbirning nomi	Muddati	Mas'ul
1	"Kuylayman seni O'zbekistonim". Musnaqillikning 16 yilligiga bag'ishlanadi.	2007 yil 1 sentyabr	Ma'muriyat
2	11 yilligining muborak. O'zbekiston Respublikasi kecha va bugun festival kunlari	25avgustdan Ssentyabrgacha	Tarbiyachilar

3	«Xush kelibsiz » bilimlar kuni	2 sentyabr	Tarbiyachilar
4	Tinchlik senga - ona Zamin	Sentyabr	Tarbiyachilar
5	«Bag'rimiz to'ri - bolalarga», ustoz-murabbiylar kuniga bag'ishlab.	1 oktyabr	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yordamchi tarbiyachilar
6	«Tinchlik, mehnatsevarlik muhabbat tili», Respublika davlat till kuniga bag'ishlangan tadbir.	21 oktyabr	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yordamchi tarbiyachilar
7	«Mehnatdan kelsa boylik turmush bolar chiroylik»	1 8 noyabr	Tarbiyachi, kutubxonachi, yetakchi
8	"Yoshlar va davlatning asosiy qonuni"	8 dekabr	Bosh tarbiyachi, yordamchi tarbiyachilar
9	Qorbobo huzurida mehmonda yangi yil bazmi	30 dekabr	Ma'muriyat
10	Ta'til, ta'til, ta'til (maxsus reja asosida)	30 dekabrdan 1 0 yanvarga-cha	Ma'muriyat
11	«Tayanchimiz va himoyachimiz» Vatan himoyachilariga bag'ishlangan kecha.	1 4 yanvar	Bosh tarbiyachi, musiqa o'qituvchisi
12	«Meni qiziqtirgan dunyo - jahon madaniyati" xalqaro kuniga bag'ishlangan to'garaklar ko'rgazmasi	22 yanvar	Bosh tarbiyachi, tarbiyachilar, kutubxonachi

13	Buyuk mutaffakir A.Navoiyning 562 yilligiga bag'ishlangan badiiy kecha	9 fevral	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yetakchi tarbiyachilar, musiqa o'qituvchisi
14	"Qizlar ibosi bilan go'zal" Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan ochiq davra suhbat (bellashuv)	7 mart	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, y tarbiyachilar, musiqa o'qituvchisi
15	Navruz - bahor va ezgulik bayrami	21 mart	Ma'muriyat
16	"Teatr va bolalar" xalqaro teatr kuniga bag'ishlangan qo'g'irchoq teatri.	27 mart	Bosh tarbiyachi, tarbiyachilar, yetakchi
17	Shaxsiy gigiyena qoidalariga rioya qilish, Yuqumli kasalliklarni oldini olish demakdir.	Har oy	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yetakchi tarbiyachilar, musiqa o'qituvchisi
18	Xalqaro yumor va kulgu kuniga bag'ishlangan kecha.	1 aprel	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yetakchi tarbiyachilar, musiqa o'qituvchisi
19	"Sog' tanda - sog'lom aql"	7 aprel	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yetakchi sport instruktori, tarbiyachilar

20	Xotira va qadrlash kuniga bag'ishlangan tadbir.	9 may	Direktor muovini, bosh tarbiyachi, yetakchi tarbiyachilar, musiqa o'qituvchisi
21	Xalqaro muzeylar kuniga bag'ishlangan sayohat. (Qosim Shayx, Malik Rabot)	2008 yil may	Direktor muovini, bosh tarbiyachi
22	"Xayr maktab, salom yoz" so'nggi qo'ng'iroq.	2008 yil 25 may	Direktor muovini, bosh tarbiyachi
23	"Tinchlik, quyosh va bolalar"	2008yil 1 iyun	Ma'muriyat

Mana shunday umumiy ommaviy tadbirlar rejasiga qarab har bir guruhlarning bosh tarbiyachilari tomonidan bir yillik ish dasturi tuziladi va shunga qarab ishlar olib boriladi. Bunga misol qilib esa *"Temuriylar"* guruhini oladigan bo'lsak;

Navoiy viloyat Xalq ta'limi boshqarmasiga qarashli "Mehribonlik uyi" *"Temuriylar"* guruhining bir yillik ish dasturi.

JTs	O'rganiladigan tarbiyaviy mavzular bajariladigan ishlar mazmuni:	Muddati	Ma'sul
<i>I.Doimiy bajariladigan ishlar</i>			
1.1	Guruh yig'ilishini o'tkarish	Har oyda	Tarbiyachilar
1.2	Guruhda tozalikni yo'lga qo'yish	doimo	Tarbiyachilar

1.3	Guruh tarbiyalanuvchilarini o'quv qurollarini nazorat qilib borish	doimo	Tarbiyachilar
1.4	Tarbiyalanuvchilar tozaligini nazorat qilib borish	doimo	Tarbiyachilar
1.5	Tarbiyachilarni kiyim bosh bilan taminlash	Har oy	Arbiyachilarni, Xojalik bekasi
1.6	Kiyim -kechaklarni tozaligini , nazorat qilib borish	doimo	Tarbiyachilar
1.7	Guruhda tarbiyaviy soatlar, tadbirlar, uchrashuvlar, sayohatlar uyishtirish	doimo	Tarbiyachilar
1.8	Guruh tarbiyalanuvchilarning o'qish bilimini nazorat qilib borish	doimo	Tarbiyachilar
1.9	Bayram tadbirlarini yanada yuqori saviyada tashkil qilishni yo'lga qo'yish	doimo	Tarbiyachilar
1.10	Guruhda, tarbiyasi og'ir bollar, bilan alohida ishlash	doimo	Tarbiyachilar
1.11	Guruhdagi past o'zlashtiruvchi, bolalar bilan mustaqil ishlar olib borishni yo'lga qo'yish	doimo	Tarbiyachilar
1.12	Guruhda jonli tabiat burchagi tashkil qilish	doimo	Tarbiyachilar, tarbiyalanuvchil
1.13	Guruhda tarbiyalanuvchilarning qizi-qishlariga qarab mustaqil ishlash qiziqqan yo'nalishi bo'yich	Doimo	Tarbiyachilar ichki hodimlar

	tushunchalar olib borish		
1.14	Bayram sanalarida guruhni bayramona bezatish	Bayram sanalari	Tarbiyachi, Hamshiralar
1.15	Guruh xonalarini jihozlash	doimo	Tarbiyachilar
1.16	Guruh kutubxonasini tashkil qilish	doimo	Tarbiyachilar
1.17	Bolalarni fan olimpiadalari, sport musobaqalari, turli uchrashuvlar va kechalarga qatnashishlarini tashkil etish	doimo	Tarbiyachilar
1.18	Guruh bolalarini. Shaxsiy gigeyena qoi-dalariga rioya qilishini ko'rsatib boorish	doimo	Tarbiyachilar
1.19	Har chorakda bolalar bilim ko'rsatgich-larini, nazorat qilish va past o'zlashtirish	doimo	Tarbiyachilar
1.20	"Qariyalarni qadrlash" yiliga atab tadbir o'tkazish	Dekabr	Tarbiyachilar
2. Aqliy-axloqiy tarbiya			
2.1.	«Men qanday inson bo'lishim kerak»	Oktyabr	Tarbiyachilar
2.2	«Kitob bizning do'stimiz» mavzusida adabiy kecha o'tkazish	Noyabr	Tarbiyachilar
2.3	Bolalar shoirlar bilah uchrashuvlar tashkil qilish	May	Tarbiyachilar
2.4	«Bobolardan qolgan naqlar» davra suhbat	oktyabr	Tarbiyachilar
2.5	Ko'chada va uyda qanday yurish kerak	Sentyabr	Tarbiyachilar
2.6	«Odobli bola elga manzur»	Noyabr	Tarbiyachilar

2.7	Biz kimlardan o'rnak olishimiz kerak	Yanvar	Tarbiyachilar
2.8	"Ertaklar yaxshilikka yetaklar"	Dekabr	Tarbiyachilar
2.9	Aql yoshdan-odob boshdan (davra suhbat)	Noyabr	Tarbiyachilar
2.10	Bolalarni kutubxona bilan do'st qilish	Doimo	Tarbiyachilar
2.11	Jamoa joylarida odob qoidalari	Fevral	Tarbiyachilar
2.12	Yaxshi oshini yeydi, yomon boshini	Mart	Tarbiyachilar
2.13	Mustaqil O'zbekistonimizni bilimlar mamlakatiga aylantirish	Fevral	Tarbiyachilar
2.14	"O'yla, izla, top" topishmoqlar bahsi	Sentyabr	Tarbiyachilar
2.15	Boshingga qilich kelsa ham rost gapir	Noyabr	Tarbiyachilar
2.16	O'qishi past o'quvchilar bilan muntazam ishlash	Doimo	Tarbiyachilar
2.17	X.To'xtaboyev "Sariq devni minib" asarini o'qish	Oktyabr	Tarbiyachilar

2.18	Jamoa mulki muqaddas, unga ziyon yetkazma	Dekabr	Tarbiyachilar
2.19	X.Obidjon she'rlaridan namunalar	Sentyabr	Tarbiyachilar
2.20	Kattaga hurmatda bo'l, kichikka izzatda bo'l	Yanvar	Tarbiyachilar

3. Siyosiy tarbiya

3.1	1- sentyabr - mustaqillik kuni	sentyabr	Tarbiyachilar
-----	--------------------------------	----------	---------------

3.2	Dunyo voqealaridan xabarlar berib borish	Doimo	Tarbiyachilar
3.3	Buyuk o'tmishdan buyuk kelajak sari	Dekabr	Tarbiyachilar
3.4	Hech kimga bermaymiz seni O'zbekiston!	Oktyabr	Tarbiyachilar
3.5	Istiqlol yo'lida qurbon bo'lganlar	Fevral	Tarbiyachilar
3.6	O'zbekiston kelajagi yoshlar qo'lida	Aprel	Tarbiyachilar
3.7	«Qo'llagayman seni O'zbekiston» Respublika mustaqilligining 11 yilligini nishonlash	Mart	Tarbiyachilar
3.8	O'zbekiston kecha va bugun	Noyabr	Tarbiyachilar
3.9	«Tinchlik senga ona zamin»	Yanvar	Tarbiyachilar
<i>4. Vatanparvarlik tarbiyasi</i>			
4.1	Vatanimiz ramzlari haqida suhbat	Aprel	Tarbiyachilar
4.2	Bolalar qalbiga muqaddas Vatan tuyg'usini o'z xalqiga, ona tuprog'iga, mehr-muhabbat tuyg'usini o'yg'otish.	may	Tarbiyachilar
4.3	Qomusimsan, o'zimsan. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiya kuniga bag'ishlangan badiiy kecha.	dekabr	Tarbiyachilar
4.4	«Xotira va qadrlash kuniga»ga bag'ishlab ochiq tarbiyaviy soat.	may	Tarbiyachilar
4.5	Bulbul chamanni sevar, odam vatanni.	noyabr	Tarbiyachilar

4.6	A'lo mamlakatning a'lo farzandi, bilib qo'yki seni vatan kutadi. (davra suhbat)	Yanvar	Tarbiyachilar
4.7	Vatan tarixi tarbiyaviy soat	Oktyabr	Tarbiyachilar
4.8	Vatanim boyligi - mening boyligim.	Fevral	Tarbiyachilar
4.9	Prezidentimizga nima derdim.	Aprel	Tarbiyachilar
4.10	Vatan deya qurbon bo'lganlar xotirasiga atab guruh o'rtasida kecha tashkil qilish.	Dekabr	Tarbiyachilar
<i>S.Huquqiy tarbiya.</i>			
5.1	Inson huquqlarini himoyalovchi tashkilotlar haqida suhbat.	Yanvar	Tarbiyachilar
5.2	Huquqiy masalalar, xodimlari bilan uchrashuvlar tashkil qilish.	Dekabr	Tarbiyachilar
5.3	Uzbekiston Konstitutsiyasi. O'zbekiston Respublikasining asosiy qonuni. Suhbat	Dekabr	Tarbiyachilar
5.4	Axborot ko'rsatuvlarini muntazam ko'rib borish.	Doimo	Tarbiyachilar
5.5	Qonunni mensimaslik, vatanni hurmat qilmaslik bilan barobar.	May	Tarbiyachilar
5.6	Qonun barcha uchun barobar.	Yanvar	Tarbiyachilar
5.7	Guruh tarbiyalanuvchilari o'rtasida mustaqillik, ma'nabiyat-ma'rifat mavzusida muloqotlar va davra suhbatlari tashkil qilish.	Doimo	Tarbiyachilar

8	Ozodlik fidoiylari Usmon Nosir, A.Qodiriy, Chulpon haqida davra suhbatini uyushtirish.	Fevral	Tarbiyachilar
9	Vahobiylik oqimi to'g'risida tushuncha berish.	Mart	Tarbiyachilar

6. Ekologik tarbiya

1	Tabiatni seving va asrang. (tarbiyaviy soat)	fevral	Tarbiyachilar
2	O'zbekiston jannatmakon o'lka.	may	Tarbiyachilar
3	Tabiatni biz nechun sevamiz (davra suhbatini)	Dekabr	Tarbiyachilar
4	Yaxshilik dunyosining inson hayotidagi o'imi.	Mart	Tarbiyachilar
5	Mehribonlik uyida obodonlashtirish, ko'kalamzorlashtirish ishlari.	Doimo	Tarbiyachilar
6	Guruh hududini gulzorga aylantirish	Doimo	Tarbiyachilar

7. Jismoniy va ozodlik tarbiyasi

1	Sport sog'ligi garovi	Dekabr	Tarbiyachilar
2	O'zbek kurashchilari jahon chempioni	Yanvar	Tarbiyachilar
1	Sport bizning do' stimiz	Mart	Tarbiyachilar
4	Tarbiyalanuvchilarni sport turlariga muntazam ishtirokini ta'minlash.	Doimo	Tarbiyachilar
5	Sog' tanda soglom aql. (tarbiyaviy soat)	Aprel	Tarbiyachilar

'6	Soglom bo 'lay desang, ozoda bo'l.	Mart	Tarbiyachilar
7	Salomatlik - tuman boylik.	May	Tarbiyachilar
'8	Guruhimiz va mehribonlik uyi uchun kurashimiz.	Doimo	Tarbiyachilar
'9	Hamshiralar bilan ozodalik haqida davra suhbatlari tashkil qilish.	Doimo	Tarbiyachilar
'10	Kiyinish va oyoqni toza tutish gigiyenasi	Dekabr	Tarbiyachilar
n	Ozodalikka rioya qilish, yuqumli kasalliklarni oldini olish demakdir.	Yanvar	Tarbiyachilar

8. Kitob bizning do 'stimiz

1.1	Kitob bilim bulog'I- o'quvchining o'rtog'i	oktabr	Tarbiyachilar
12.	Ertaklar — olamiga sayohat	Noyabr	Tarbiyachilar
3	Guruhni kitob xazinasiga aylantiraylik .	Doimo	Tarbiyachilar
84	Tarbiyalanuvchilarni darslik va badiiy kitoblar bilan ta'minlash.	Doimo	Tarbiyachilar

UMUMIY XULOSA

Respublikamiz Prezidenti I.A.Karimov jamiyatimiz kelajagi yoshlarni tarbiyalash haqida to'xtalib shunday degan edi: «Biz naslimizning kelajagi - sog'lom avlod uchun kurash boyladik. Shu nom obdon ta'sis etdik va maxsus xalqaro jamg'arma tuzdik. Bu bejiz emas. Sog'lom deganda biz faqatgina jismonan baquvvat farzandlarimizni emas, balki ma'naviy boy avlodni ham ko'zda tutganmiz. Chunki har taraflama sog'lom avlodga ega bo'lgan xalqni hech qachon yengib bo'lmaydi. Buni hammamiz yaxshi anglab olmog'imiz shart».

Sog'lom avlod uchun kurash ta'lim-tarbiya tizimimizning barcha bosqichlarida qizg'in ravishda olib bormoqda.

Mehribonlik uylaridagi kichik yoshdagi tarbiyalanuvchi bolalarni sharqom mehnatsevarlik , ruhida tarbiyalashda mana shunday dastur va rejalarin[^] ahamiyati kattadir. Shunday ekan, tarbiya jarayonida tarbiyachi-pedagoglardan han juda katta mas'uliyat talab etiladi. Ularning boshchiligida bolalar bir-birlari bilar do'st, o'rtoq bo'lib inoq yashashadi.

Darhaqiqat, inson uchun eng oliy tuyg'u - mehnatsevarlik ,ni xalqimi: kishilari, shuni jumladan yoshlardagi eng yuksak, eng pokiza hislat, ma'naviyat kamolot, barkamollikka yetkazuvchi fazilatlarining eng asosiysi deb biladi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, bugun millatning, jamiyatning maqsadi, ma'naviy barkamol avlodni shakllantirish ekan pedagogika ilmi ham, maktab ham maqsad yo'lida xizmat qilmog'i lozim. Darxaqiqat, milliy istiqlol g'oyasi va mafkurani mustahkamlashda o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalashda ta'lim-tarbiya, fan va madaniyat, jismoniy tarbiya va sport, oila va mahalla, maktabgacha ta'lim muassasalari, mehribonlik uylari , maktab va maktabdan tashqari muassasalarini o'rni beqiyosdir. Mamlakatimiz ta'lim sohasida, ta'lim tizimi oldiga o'sib kelayotgan avlodni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash vazifasini quydi. Bunday ta'lim tizimini amalga oshirishda oila, mahalla va ta'lim ,

muassasalarining hamkorlik ahamiyati juda kattadir. «Mehribonlik uylarida» ham bunday ta'lim tizimiga mas'uliyat bilan qaralganligi kishini behad quvontiradi.

«Mehribonlik uylarida» bo'lganimda, shu yerda tarbiyalanuvchi bolalar hamma narsadan, masalan: moddiy jihatdan ham, ma'naviy jihatdan ham ta'minlangan va ta'minlanib kelinmoqda. Biroq... bu yerdagi bolajonlar faqatgina ota-onaning mehriga muhtoj. Buning alam qilarli joyi shundaki, bolalarning 80 foizi tirik yetim, bolalar, ya'ni 80 foizining ota-onalari tirik. Bunday ahvolni ko'rib kishining ko'zlariga bexosdan yosh qalqiydi.

Bunday holatlarni oldini olish esa, biz yoshlarni qo'limizda deb hisoblayman.

Diyorimizda «Mehribonlik uylari» va shu yerdagi bolalar kamayadi deb umid qilaman.

Shunday kun keladi, keladi albat.

Yetimlik neligin bilmaydi go'dak

Gulzorda zog'ningmas shodon bulbulning

Go'zal xonishiga to'ladi yurak.

Prezidentimiz I.A.Karimovning «Biz yoshlarni hech kimga berib qo'ymaymiz, ularni o'zimiz tarbiya qilamiz, voyaga yetkazamiz», degan fikrlari ham fikrimizning yaqqol dalili bo'la oladi.

Bolalar uylari ota-onasiz yetimlarni sog'lom ruhda tarbiya qilishda alohida rol o'ynamoqda.

2007-2008- yillarda shahrimizdagi bolalar uylarida ota-onasiz, yetim bolalar orasida “sub’ekt-sub’ekt” munosabatlarini qaror toptirish sohasida olib borgan ilmiy-tadqiqot ishlarimiz natijalari shuni ko'rsatadiki, yetimlarning bir-biriga bo'lgan mehr-muhabbati, do'stligi, o'rtoqligini rivojlantirish haqidagi tushuncha va tasavvurlariga ega bo'lgan taqdirdagina haqiqiy rivojlangan sog'lom inson bo'lib yetishishlari mumkin.

Tekshirilishi lozim bo'lgan boshlang'ich faraz sifatida odatda «o'rganilayotgan tanlanmalarning natijalaridagi farq tasodifiy sabablar bilan izohlandi va farazimiz to'g'ri ekanligi aniqlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi.-Toshkent.: O'zbekiston, 2003.- 38 b.
2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni. -Toshkent., 1997 .
3. O'zbekiston Respublikasining Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. -Toshkent., 1997 .
4. Karimov I.A. Barkamol avlod- O'zbekiston taraqqiyotining poydevori -Toshkent.:Sharq, 1997.- 53b.
5. Karimov I. A. Bizdan ozod va obod vatan qolsin.-Toshkent "O'zbekiston",1994.293-bet.
6. Karimov I. A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. -Toshkent., «O'zbekiston» 1997.- 328 b.
7. Karimov I. A.Adolatli jamiyat sari.-Toshkent.:O'zbekiston",1998.-111-bet.
8. Karimov I. A. O'zbekiston XX1 asrga intilmoqda.-Toshkent.: O'zbekiston, 1999.- 73b.
9. Karimov I.A Ma'naviy yuksalish yo'lida. Toshkent., «O'zbekiston» 1998.- 78 b.
10. Abdullayeva Sh. A. Uspirinlarning tarbiyalanganlik darajasini diagnostika kili shva xulkidagi nuksonlarni korreksiyalashning pedagogik asoslari. Doktorlik dis. UzPFITI, -228b.
11. Abdullo Avloniy. Muxtasari tarixi anbiyo va tarixi islom.-Toshkent.: Fan, 1994.- 293b.
12. Abdullo Avloniy. Turkiy Guliston yoxud axloq. -Toshkent., 1994 .-237 b.
13. Asilova G. A. Umumiy o'rta ta'limda tanlash usulidagi testlardan foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari. 13.00.01.Pedagogika nazariyasi va

tarixi ixtisosligi bo'yicha nomzodlik dissertatsiyasi «Qori Niyoziy» nomli O'zPFTI 1997.- 137b.

14. Abramova I. G. Delovye igrы v sisteme povыsheniya kvalifikatsii. –M.: Znaniye,1992.-170 s.

15. Aydarova L. I. Deyatel'nost shkol'nika.-M.: Prosvещeniye,1990.- S.47-78.

16. Alekseev M. V. Konsultatsii: problemy vnedreniya ili osvoyeniya pedagogicheskix texnologiy.-M//Pedagogicheskiye texnologii.2005,№ 2.-S.71-88.

17. Ahmad Yassaviy. Devoni hikmat.-Toshkent.: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va sa'nat nashriyoti., 1992.-342b.

18. Barkamol avlod orzusi.-Toshkent.: Sharq, 1999.-228b.

19. Berdiyev G. O'quvchilarda shaxslararo munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari.// Xalq ta'limi, №6,1998, 61-65-bet.

20. Bespalko V. P. Slagayemye pedagogicheskoy texnologii.-M.:Pedagogika, 1989.-192 s.

21. Bespalko V. P. Pedagogika i progressivnyye texnologii obucheniya.-M.: Pedagogika, 1989.-s.47-67.

22. Bohnishc S. Einige philosophisch-methodologische Fragen- Berlin, 1990.- 175 r.

23. Bloom B. S. A taxonomy of Educational Objectives Handbook.- Harvow ,1965.- 83 p.

24. Bojovich L. I. Lichnost i yeyo formirovaniye v yunosheskom vozraste.-M.: Vlado, 1998,219 s.

25. Boliyev A. Mustaqillik va taraqqiyot yo'lidan: Markaziy Osiyo Hamdo'stligi// O'zbekiston ovozi.-1997.-29 iyun.-B.3.

26. Boltaboyeva M., Sattorov M. Ilmga baxshida umr.-Toshkent.: Adolat, 2004.- 248 b.

27. Voyshvillo Ye. K., Degtyarev M.G. Logika,-M.: Vlado,1998.- 528s.

28. Weiner B. Theorien der Motivazion. -Stuttgart: Klett, 1996.- 167 p.

29. Wegner G. Handbuh der Pedagogischen Diagnostik. -Berlin: General Press, 2000 – R 56-67.
30. Widdel H. Fragebogen zur Attribuerung von Erfolg und Misserfolg in der Schule. Beltz, 2000.- 189 p.
31. Giddens Antoni. Sotsiologiya.- T.:Sharq, 2002.-,848 b.
32. Guzeev V. V. Obrazovatel'naya texnologiya: ot priyoma do filosofii.-M.: Sentabr, 1996.112b.
33. Djeni Stil, Kert Meredis, Charlz Templ. Projekt: Chteniye i pismo dlya razvitiya kritichestskogo myshleniya. Posobiye 1-7. Bishkek, 2000.
34. Dayana Xalperi. Psixologiya kriticheskogo myshleniya.-Sant-Peterburg, 2000.
35. Devid Kluster. Tanqidiy fikrlash nima? K.Ishmatov tarjimasi. «Tanqidiy fikrlash asoslari» dasturi.
36. Arendt H. (1977) Tinking New York: Harcourt.
37. Denyakina L. I. Pedagogicheskaya diagnostika- dvijumaya sila pedagogicheskogo kollektiva.-M.: Universitet,2000.-198 s.
38. Dyui Dj. Individualizatsiya obucheniya shkolnikov. Chikago.,1991.-19.
39. Yesipov N. Razmyshleniya po povodu pedagogicheskogo masterstva. - M.: Progress, 1998.- 167s.
40. Jo'rayev R. H., Safarova R. G'., Ibragimov X. I., Musayev U. Q. Pedagogika fani Konsepsiyasi. // Xalq ta'limi, 2004, № 5, 8-31-bet.
41. Jenks C. (ed). The Sjciology of Childhood. Sotsiologik istiqbolda bolalikning umumiy manzarasi. London, 1982.-456r.
42. Zazyun I. A. Osnovy pedagogicheskogo masterstva. M.: Pedagogika,1991.-251 s.
43. Zankov L. V. Obucheniye i razvitiye.-M.: Nauka, 1998, 149 s.
44. Zunnunov A."O'zbek pedagogikasi tarixi".Toshkent "O'qituvchi"1997yil.
45. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. -M.:Logos, 2002. 284 s.

46. Ibragimov X. I. Teoreticheskiye osnovy professionalnogo samovospitaniya budущix uchiteley nachal'nykh klassov (na primere pedvuzov): pedagogika fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya.-T., Qori Niyoziy nomli O'zPFTI, 1999.- 307 b.
47. Ibragimov X. I., Abdullayeva Sh. A. Pedagogika. O'quv qo'llanma.-Toshkent.: Fan,2004.- 182 b.
48. Karimova V. Psixologiya. -T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2002, -206 b.
49. Lienert G.A. Testaufbau und Testanalyse. Weinheim: Beits. 1999. -48 r.
50. Levitas G. G. Osvoyeniye pedagogicheskix texnologiy.-M//Pedagogicheskiye texnologii ,2006, №5.S.-78.
51. Mavlonova R. va boshqalar. Pedagogika.-T.: Yangi avlod asri, 2003, 211b.
52. Mahkamov U. Madaniyat odobdan boshlanadi. // Fan va turmush.,№2, B-12.
53. Mahkamov U. Axloq-odob saboqlari.-Toshkent.: Cho'lpon,1994.-78 b.
54. Makarenko A. S. Pedagogicheskiye problemy podrastayushchego pokoleniya,-M.: Vlos.,1999.- 457s.
55. M.Mahmudov.Ta'limni didaktik loyihalash. T., 1999 y
56. M.Mahmudov. Ikkilamchi didaktik loyihalar. «Pedagogik mahorat». 2003 y, 2- son, 20-23 betlar.
57. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar -T. :Yangi asr avlodi, 2001,184 b.
58. Moreno M. Metodicheskiye voprosy pedagogicheskoy diagnostiki.-M.: Pedagogika, 1990.-94 s.
59. Munavvarov A. Q. Oila pedagogikasi.-Toshkent.: O'qituvchi,1994.- 127 b.
60. Mustaqillik. Izohli ilmiy-ommabop lug'at.-Toshkent.: Sharq, 1998.- 177 b.

61. Navoiy. Tanlangan asarlar, 7-t.- Toshkent.: Adabiyot va san'at, 1984, 189-b.
62. Nemov R. S., Olshanskiy. Kak razvivayutsya i krepnut ubejdeniya v period npravstvennoy zrelosti.-M.: Pedagogika, 1991.- 403 s.
63. Odob bo'stoni va axloq gulistoni. Mahmud Hasaniy tarjimasi. Toshkent.: Fan, 1994, 76-bet.
64. Oliy ta'lim me'yoriy hujjatlar to'plami.-T.:Sharq, 2001.
65. Ochilov M., Ochilova N. O'qituvchi odobi.-Toshkent.: O'qituvchi, 1997.- 136 b.
66. Pedagogika tarixi. O.Hasanboyeva,J.Hasanboyev,H.Homidov.Toshkent-2004.
67. Piaje J. Rebenok i yego razvitiye.-M.: Znaniye,1984.-508 s.
68. Подласыы I.P. Pedagogika. -M.: Vldos, 2003.- 576 s.
69. Rogov Ye. I. Nastolnaya kniga prakticheskogo psixologa v obrazovanii,-M.: Vldos, 1999.- 478s.
70. Roziqov O. va boshqalar. Didaktika-Toshkent.:Fan, 1997.-302 b.
71. Rudiger Prozediagnos als neueres Konzept der Lernfahigkeitsdiagnose//-In Mandi H. neue modelle Annahhmen und Befunde, 2002,77 r.
72. Sayidaxmedov N. Texnologik yondashuv ustuvorligi. // Ma'rifat, 2003, 19 fevral.
73. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar.- Toshkent.: Moliya, 2003.- 172 b.
74. Semenova Z.V. Новые информатионные технологии v obrazovanii: sostoyaniye i problemy. Internet yangiliklari axborotnomasi. -Toshkent., 2002 yil, №2, 51-54-b .
75. Simonov V. P. Pedagogicheskiy menedjment: 50 Nou-Xau v oblasti upravleniya obrazovatelным protsessom: www. @. Irex. org. for information, 15, 2005.

76. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish asoslari dasturi. –Toshkent., 2002.-294 bet.
77. Tursunov I. Nishonaliyev U. Pedagogika kursi -Toshkent., «O'qituvchi», 1997, 188b
78. Turkistoniy Rahmatulloh. Ilm va iymon.-Toshkent.: Movarounnahr, 1993.-78b.
79. Turdikulov E. O. Tabiiy fanlarni o'qitishda o'quvchilarga ekologik ta'lim berish.-Toshkent.:O'qituvchi,1991.-190b.
80. Farberman B., Musina R., Jumaboyeva F. Oliy o'kuv yurtlarida o'qitishning zamonaviy usullari.-Toshkent.,GFNTI 2001.-192s.
81. Farberman B.L. Ilg'or pedagogik texnologiyalar.-Toshkent.,1999.- 84 b.
82. Feger H. Unterrichtcklima. Weinheim.- Beltz :1993.-,78-r.
83. Frances C. Waksler. Studying the Social Worlds of Children. London. //Bolalar rivojlanishi bo'yicha materiallar to'plami, 1991,-122 r.
84. Hartlej I. Stratedies from Programmed Instrukctionanal Technologj. London,1982, 179 r.
85. Heckhausen H. Motivation und Handeln. Berlin: Springer, 1997 - p.
86. Sharq tafakkuri xazinasidan. A. Sharopov tahriri ostida.-Toshkent.: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1996.
87. Schmidt H. D. Zum Problem des Konstrukttbegriffs in der empirischen Personlickeitsforschung und-diagnostik- Z Psychol 1999, 182 r.
88. Yusupov E. Ma'naviyat asoslari -Toshkent, 1998- 409 b.
89. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi № 1.Toshkent.: Qomuslar bosh tahririyati, 2000. 767 b.
90. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. Tuzuvchilar: Hoshimov K., Ochil S, - Toshkent.: O'zbekiston, 1999.- 461 b.
91. Quvvatov N, G'oziyev E. Vatanparvarlik his-tuyg'usini baholash mezonlari. // Xalq ta'limi, 1997 y, 2-son, B.4-9.
92. Quronov M. O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim maktablarida milliy tarbiyaning ilmiy-pedagogik asoslari: pedagogika fanlari doktori ilmiy

darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya.-Toshkent., Qori Niyoziy nomli O'zPFTI, 1998.- 157b.

93. Quronov M. Q., Qurboniyozova Z. Q. Ijtimoiy pedagogika.- Toshkent. : RTM,2003, -48 b.

94. Qurbonov Sh., Seytxalilov E., M. Quronov Milliy istiqlol g'oyasini shakllantirishda tashkiliy-uslubiy yondashuvlar. -Toshkent.: Akademiya, 2002, - 280 b.

95. G'oziyev E. Tafakkur psixologiyasi -Toshkent.:O'qituvchi, 1994,-292 b.

96. G'oziyev E. Psixologiya.- Toshkent.: O'qituvchi, 1996,- 198 b.

97. Hasanboyev J. Y. Uzluksiz ta'lim tizimida tahsil oluvchilarning o'kuv imkoniyatlarini aniqlash.-Toshkent.: Fan, 2005.-32b.

Hasanboyeva O. Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish metodikasi.-Toshkent.: O'qituvchi, 1996, -178 b

---ning

“” mavzusidagi

5 A1

40801- Pedagogika yo'nalishi bo'yicha
magistrlik dissertatsiyasiga

YAKUNIY XULOSA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. A.A.Karimov «Barkamol avlod orzusi», «Sharq» nashriyoti matbaa konserni. Toshkent 1994 yil.
2. I.A.Karimov «Milliy istiqlol g'oyasi» Toshkent «O'zbekiston 2000 yil».
3. I.A.Karimov «O'zbekistonning o'z istiqloli va taraqqiyoti yo'li», Toshkent «O'zbekiston» nashriyoti-1998 yil
4. I.A.Karimov «O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida havfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari». 1997 yil
5. I.A.Karimov «O'zbekiston buyuk kelajak sari» Toshkent «O'zbekiston» - 1998 yil
6. I.A.Karimov «Bunyodkorlik farovon hayot asosi» O'zbekiston 1995 yil.
7. I.A.Karimov «Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi» 1999 yil, 7-maxsus soni.
8. I.A.Karimov «O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida» Toshkent «O'zbekiston» nashriyoti 1995 yil
9. I.A.Karimov «Vatan ozodligi - oliy saodat» O'zbekiston 1999 yil.
10. I.A.Karimov «Bizdan ozod va obod vatan qolsin». Toshkent, O'zbekiston -1999 yil
11. I.A.Karimov «Ma'naviy yuksalish yo'lida».
12. I.A.Karimov «Adolat, Vatan va xalq manfaati bar narsadan ulug'», Toshkent. O'zbekiston 1998 yil
13. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi 1997 yil 7-mahsus son.
14. Ta'lim to'g'risidagi qonun. 1997 yil 29 avgust.
15. U.Mahkamov «Odob ahloq saboklari» Toshkent. «O'zbekiston» nashriyoti, 1994 yil
16. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi 1992 yil.

- 17.«Ma'naviyat yulduzlari» (Markaziy Osiyolik mashhur siymolar, allomalar, adiblar). Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti. Toshkent - 2001
- 18.«O'zbek pedagogikasi tarixi». Pedagogika fanlari doktori, professor Asqar Zunnunovning umumiy tahriri ostida. Toshkent «O'qituvchi», 1997 yil
19. O.Xasanboyeva, J.Xasanboyev, X.Hamidov «Pedagogika tarixi». Toshkent, «O'zbekiston» 1997 yil
20. T.G.Gulboyev, X.B.Aliqulova «Pedagogika nazariyasidan didaktik materiallar» Navoiy - 1999 yil
- 21.A.Navoiy, «Mahbub-ul qulub» Toshkent, «G'afur G'ulom» nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1983 yil
- 22.A.Navoiy «Farhod va Shirin» Toshkent G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti 1986 yil
23. A.Navoiy «Hayrat -ul abror» Toshkent G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. 1989 yil
24. A.Yassaviy. «Hikmatlar», Toshkent. G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti. 1994 yil
25. Zikir Egamberdiyev «Yoshlik beboshlik emas».
Toshkent «O'qituvchi», 1982 yil
26. Imom Al-Buxoriy «Al-adab Al-mufrat» (arab durdonalari).
27. Kaykovus «Qobusnoma» Toshkent «O'qituvchi» 1986 yil
- 28.Nurilla Sa'dullayev «Oila quvonchi va tashvishlari» Toshkent
O'qituvchi» 1989 yil
29. Oysha To'rayeva «Bola aziz, odobi undan aziz» Toshkent «O'qituvchi»
1986 yil
30. Rahimjon Usmonov «Odobnoma» Toshkent «O'qituvchi», 1985 yil
31. «Fahr ul-Bahot» Oila saboqlari Toshkent «O'qituvchi», 1992 yil
32. Hikmat Boboyev, Xalq og'zaki ijodi va ta'lim-tarbiyaning samardorligi.
Toshkent «O'qituvchi» 1991 yil

“Boshlang’ich ta’lim va sport tarbiyaviy ish”
yo’nalishi 3-kurs maxsus sirtqi bo’lim bitiruvchi kurs talabasi To’ychiyeva
Sadoqat Ne’matullayevnaning
“Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik
ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”
mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishiga ilmiy rahbari
E.Y.To’qmurodovning
Yakuniy xulosa

Mustaqil O’zbekistonimizda istiqlool yo’lidagi birinchi qadamlardan oq buyuk madaniyatimizni, avlodlarimiz qoldirgan merosni tiklash va uni yuksaltirish ilmiy ta’lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uning nazariy va amaliy tamonlarini mustahkamlash, zamon talablari bilan uyg’unlashtirish asosida jahon andozalari darajasiga chiqarish maqsadida ulkan islohatlar amalga oshirilibapti.

Bu borada To’ychiyeva Sadoqat Ne’matullayevna “Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari” mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishi mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda va tarbiyaning tarkibiy qismlari: axloqiy tarbiya, nafosat tarbiyasi, iqtisodiy tarbiya, mehnat tarbiyasi, jismoniy tarbiya, ekologik tarbiyani bolalar ongiga singdirishda

tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish va o'tkazish uning bugungi kundagi ahamiyati va mazmuni o'ziga xos xususiyatlari bilan alohida ahamiyatga ega.

Bitiruvchi To'ychiyeva Sadoqat bitiruv malakaviy ish rejasini to'g'ri rejalashtirib olgan u ikki bob, xulosa va foydalanilgan adabiyotlardan iborat. Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari" mavzusidagi bitiruv malakaviy ishi bo'yicha Navoiy shahridagi" Mehribonlik uyi "tarbiyalanuvchilarilari bilan tajriba asosida ish olib,bordi. Tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning mazmuni ,maqsadini aniqlab oldi bitiruv ishining kirish qismida bayon etilgan.

Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish asosiy sabablari sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar kontseptsiyasi, tarbiyaviy ishlarga qo'yilgan talablar batafsil ko'rsatib berilgan.

To'ychiyeva Sadoqat "Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari" mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishini birinchi bobida tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda ulug' allomalarimiz va tajribali o'qituvchilarimizning ilg'or tajribalaridan foydalanish tarbiyaning ilmiy tatqiqot metodlari, yangi pedagogik texnologiyalar asosida tarbiyaviy ishlarni olib borishning nazariy asoslari ko'rsatib berilgan.

Tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda tarbiyalanuvchilarning yosh xususiyatlarini e'tiborga olish va tarbiya jarayonini olib borishda tarbiya ishlarini qanday rejalashitirish kerakligini maktabda olib borgan amaliy ish tajribalari asosida yoritib berdi.

To'ychiyeva Sadoqat Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari" mazusida yozgan bitiruv malakaviy ishining ikkinchi bobida tarbiyachining vazifalari, huquq va burchlari, tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda tarbiyachining pedagogik mahorati, Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari" mavzusida yozgan

bitiruv malakaviy ishini dolzarbligi, maqsadi, vazifalarini aniq belgilab, bitiruv ishida bayon qilgan. Tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda boy milliy qadriyatlarimiz va milliy istiqlol g'yasini yoshlar ongiga singdirish bu borada avlod-ajdodlarimiz yaratgan, milliy ma'naviy meroslarimizdan keng foydalanish, tarbiyaviy ishlarni tashkil etishni yangi metodlaridan foydalanib, yoshlarni tarbiyalash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan ekanligini nazariy asoslab bergan.

Tarbiyaviy ishlar tizimida katta o'zgarishlar, bugungi kunda ta'lim - tizimida sinf rahbarining o'рни katta ekanligi, asosiy rolni bajarishi, uning oldiga yangi vazifalar katta talablar qo'yilib, juda katta ma'suliyat yuklatilganligi haqida o'z fikrlarini bildirgan.

Mehribonlik uyida tarbiyaviy ishlar tizimini to'g'ri tashkil qilishni, o'rganish, tahlil etish va samaradorligini oshirish yo'llarini izlab topish. Bitiruv malakaviy ishida tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishning asosiy maqsadi belgilab bergan.

Bular quyidagilar:

-bo'lajak o'qituvchi-tarbiyachilarda tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishni nazariy va amaliy asoslari haqida bilim berish;-insonni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalashda o'zbek xalqining milliy va ma'naviy qadriyatlaridan foydalanish, manbashunoslikka o'rgatish;-tarbiyaviy tadbirlarni rejalashtirishda bolalarning ruhiyati, qiziqish, jamoadagi ijobiy va salbiy sifatlarning mavjudligi darajasiga e'tibor berish;

-tarbiyaviy tadbirlarning sifati va samaradorligini oshirishda yangicha ishlash metodi va shakllaridan foydalanish san'atiga ega bo'lish kabilar. Bitiruv malakaviy ishini yozishda To'ychiyeva Sadoqat o'z tatqiqot ishida, bolalar uyida tarbiyaviy tadbirlar, suxbatlarni tashkil etish, bu borada tarbiyachining o'рни, pedagogik mahorati maktab jamoasi va bolalar jamoasi bilan olib boradigan ishlarini tahlil o'rgangan va tarbiyaviy tadbirlarni tashkil qilish va uni ta'sirchanligini oshirish uchun ayrim tarbiyaviy tadbirlarni ishlanmalarini o'quvchilarga utib natijalari tahlil etilgan.

Ushbu yozilgan bitiruv malakaviy ishi yosh avlodni tarbiyalashda, ularga mehnatsevarlik, ruhida tarbiyalanganlik va insoniy fazilatlarni mukammal egallashda, nazariy va amaliy bilimlarni amaliyot jarayonida to'g'ri tadbiq etishga qaratilgandir.

To'ychiyeva Sadoqatning bitiruv malakaviy ishida xulosa qismida esa mavzuni nima maqsadda urganilishi va uni hayotga tadbiq etish borasida tuxtalib utgan malakaviy bitiruv ishining mavzusi yaxshi yoritilgan.

To'ychiyeva Sadoqatning Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari" mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishini tugallangan deb davlat attestatsiya hayatiga himoya qilish uchun tavsiya etaman.

Ilmiy rahbar:

p.f.n.E.Y.To'xmurodov.

*“Boshlang’ich ta’lim va sport tarbiyaviy ish”
yo’nalishi 3-kurs maxsus sirtqi bo’lim bitiruvchi kurs talabasi To’ychiyeva
Sadoqat Ne’matullayevnaning
“Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik
ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”
mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishiga
p.f.n. S.S.Saidovning*

Taqrizi

To’ychiyeva Sadoqat Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”mavzusining yoritishga asoslangan bo’lib talaba mavzu doirasida atroflicha fikr mulohaza yuritgan . Mavzuni ilmiy nazariy va ulubiy jihatdan asoslab, aniq asosida , ijobiy yoritib bergan.

To’ychiyeva Sadoqat Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”mavzusida yozgan bitiruv malakaviy kirish ikki bob, xulosa va adabiyotlar ro’yxatidan iborat.Ishning birinchi bobida tarbiyaviy ishlarning tashkil etishning milliy va nazariy asoslari, tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish va unga quyilgan pedagogik talablar pedagogik mahorat va uning asosiy tamoyillari ko’rsatib berilgan . Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishining ikkinchi bobida tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishda sinf rahbarining roli maqsad va vazifalari tarbiyaviy ishlarning amalga oshirishdagi pedagogik mahorat va bu borada tarbiyachiga qo’yilgan talablar ko’rsatib berilgan .Tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishdagi metod va vositalar ham bayon etilgan.To’ychiyeva Sadoqat pedagogik amaliyot davrida mavzu yuzasidan qilgan ishlari, o’tkazgan tarbiyaviy tadbirlardan namunalar keltirgan. Men To’ychiyeva Sadoqatning bitiruv malakaviy ishini tugallangan deb hisoblayman va Davlat attestatsiya hayatiga himoya qilish uchun tavsiya qilaman.

p.f.n. dots:

S.S.Saidov.

“Boshlang’ich ta’lim va sport tarbiyaviy ish”

yo’nalishi 3-kurs maxsus sirtqi bo’lim bitiruvchi kurs talabasi

To’ychiyeva Sadoqat Ne’matullayevnaning

“Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari”

mavzusida yozgan bitiruv malakaviy Navoiy shahar “ Mehribonlik uyining” mehnatsevarlik uyi rahbari L.P.Yurikovaning

Taqrizi

To’ychiyeva Sadoqat Ne’matullayevnaning bitiruv ishi “Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari” mavzusining yoritishga asoslangan bo’lib talaba mavzu doirasida atroflicha fikr mulohaza yuritgan. Mavzuni ilmiy nazariy va ulubiy jihatdan asoslab, aniq asosida , ijobiy yoritib bergan.

To’ychiyeva Sadoqat Ne’matullayevnaning bitiruv ishi “Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari” mavzusida yozgan bitiruv malakaviy kirish ikki bob, xulosa va adabiyotlar ro’yxatidan iborat. Ishning birinchi bobida noyo’b fazilatlarining nazariy asoslari va tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning milliy va nazariy asoslari, tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish va unga qo’yilgan pedagogik talablar, pedagogik mahorat va uning asosiy tamoyillari ko’rsatib berilgan .

To’ychiyeva Sadoqat Ne’matullayevnaning bitiruv ishi “Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini (kichik yoshdagi) mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashning shakl va usullari” mavzusida yozgan bitiruv malakaviy ishining

ikkinchi bobida tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishda sinf rahbarining roli maqsad va vazifalari tarbiyaviy ishlarning amalga oshirishdagi pedagogik mahorat va bu borada sinf rahbariga qo'yilgan talablar kursatib berilgan .Tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishdagi metod va vositalar ham bayon etilgan.

To'ychiyeva Sadoqatning pedagogik amaliyot davrida mavzu yuzasidan qilgan ishlari,o'tkazgan tarbiyaviy tadbirlardan namunalar keltirgan .

Men To'ychiyeva Sadoqatning bitruv malakaviy ishini tugallangan deb hisoblayman va Davlat attestatsiya hayatiga himoya qilish uchun tavsiya qilaman.

Mehribonlik uyi direktori :

L.P.Yurikova